

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
ÇOCUK GELİŞİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU OLAN ÇOCUKLARDA VIDEO
MODELLE ÖĞRETİM YÖNTEMİ İLE TAKLİT BECERİLERİNİN
ÖĞRETİMİNİN ETKİLİLİĞİNİN İNCELENMESİ**

Asuman KAYHAN

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Demet GÜLALDI**

İSTANBUL-2025

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
ÇOCUK GELİŞİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU OLAN ÇOCUKLARDA VIDEO
MODELLE ÖĞRETİM YÖNTEMİ İLE TAKLİT BECERİLERİNİN
ÖĞRETİMİNİN ETKİLİLİĞİNİN İNCELENMESİ**

Asuman KAYHAN

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Demet GÜLALDI**

İSTANBUL-2025

ÖZET

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU OLAN ÇOCUKLARDA VIDEO MODELLE ÖĞRETİM YÖNTEMİ İLE TAKLİT BECERİLERİNİN ÖĞRETİMİNİN ETKİLİLİĞİNİN İNCELENMESİ

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), bireylerin sosyal, iletişimsel ve bilişsel alanlarda güçlükler yaşamasına neden olan, ömür boyu süren bir nörogelişimsel durumdur. OSB'li çocuklar sıklıkla göz teması kurmaktan kaçınır, erken çocukluk döneminde isimlerine tepki vermekte zorlanabilir, yüz ifadelerini anlamakta güçlük çekebilir ve taklit becerilerinde kısıtlılık gösterebilir. Taklit becerileri, bebeklikten itibaren yeni beceriler ve kavramlar edinmenin yanı sıra, sosyal ve duygusal etkileşimleri geliştirmede önemli bir işlev görmektedir. Ancak, OSB'li çocuklar, tipik gelişim gösteren akranlarına kıyasla, taklit becerilerindeki sınırlamalar nedeniyle öğrenme süreçlerinde ve sosyal etkileşim kurmada ciddi zorluklarla karşılaşabilir.

Günümüzde teknolojinin hızla yaygınlaşmasıyla birlikte, OSB'li bireylerin eğitimine yönelik yeni yöntem ve uygulamalar geliştirilmektedir. Bu araştırmada video modellerle öğretim yöntemi ile taklit becerilerinin öğretiminin OSB olan çocuklarda etkililiğinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırma 2024 yılının Kasım ve Aralık aylarında İstanbul/Çekmeköy ilçesinde yer alan engelsiz yaşam merkezinde yürütülmüştür. Bu araştırmada, tek denekli araştırma modellerinden katılımcılar arası çoklu başlama düzeyi modeli kullanılmıştır. Araştırma, 4-5 yaş arasında 3 kız 7 erkek katılımcı ile yürütülmüştür. Tek denekli çalışmalarda örnekleme oluşturan bireyler, katılımcılar olarak tanımlanmaktadır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, video modellerle öğretim yöntemi kullanılarak sunulan taklit becerisi eğitiminin, OSB tanısı almış çocukların taklit becerilerini öğrenmelerinde etkili olduğu ve bu becerinin farklı kişilerde genellenebildiği belirlenmiştir. Bu yöntemin 6-8 hafta gibi bir sürede başarılı olduğu tespit edilmiştir. Araştırma tamamlandıktan sonra gerçekleştirilen izleme oturumlarında, katılımcıların ikinci ve dördüncü haftalarda kazandıkları bu beceriyi koruyabildikleri gözlemlenmiştir. Ayrıca, uygulama sonrasında sosyal geçerlik verileri kapsamında değerlendirilen ebeveyn görüşleri de uygulamanın etkili olduğunu desteklemektedir.

Anahtar Kelimeler: Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), Video Modellerle Öğretim, Taklit Becerileri, Uygulamalı Davranış Analizi

ABSTRACT

EXAMINATION OF THE EFFECTIVENESS OF TEACHING IMITATION SKILLS THROUGH VIDEO MODELING TEACHING METHOD IN CHILDREN WITH AUTISM SPECTRUM DISORDER

Autism Spektrum Diesorder (ASD) is defined as a lifelong neurodevelopmental disorder characterized by social, communicative, and cognitive difficulties. Children with ASD often avoid making eye contact, struggle to respond to their names during infancy, have difficulty interpreting facial expressions, and may exhibit limitations in imitation skills. Imitation skills play a crucial role during infancy and early childhood in learning new skills and concepts, as well as in establishing social and emotional interactions with others. However, compared to their typically developing peers, children with ASD face significant challenges in the learning process and in engaging in social interactions due to their limitations in imitation skills.

With the rapid advancement of technology today, new methods and applications are being developed for the education of individuals with ASD. This study aims to examine the effectiveness of teaching imitation skills using the video modeling teaching method for children with ASD. The research was conducted in November and December 2024 at the Accessible Life Center, located in the Çekmeköy district of Istanbul. The study involved 10 participants diagnosed with Autism Spectrum Disorder, aged between 4 and 5 years, including 3 girls and 7 boys. In single-subject research designs, the individuals forming the sample are referred to as participants.

The results of the study indicated that imitation skills training provided through the video modeling teaching method was effective in enabling children diagnosed with ASD to learn imitation skills and generalize these skills to different individuals. It was determined that this method achieved success within a period of 6-8 weeks. Follow-up sessions conducted after the study revealed that participants were able to maintain the skills they had acquired in the second and fourth weeks. Additionally, parental feedback, assessed as part of social validity data, also supported the effectiveness of the intervention.

Keywords: Autism Spectrum Disorder (ASD), Video Modeling Teaching Method, Imitation Skills, Applied Behavior Analysis

TEŞEKKÜR

Bu tez çalıőmasının her aşamasında bilgi, deneyim ve rehberliğiyle bana yol gosteren, desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen değerli danıőmanım Dr. Öğretim Üyesi Demet GÜLALDI'ya en içten teşekkürlerimi sunarım. Onun yönlendirmeleri ve katkıları olmadan bu çalıőmayı tamamlamak benim için çok daha zor olurdu.

Eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi destekleriyle her zaman yanımda olan, bana inanan ve bu sürecin her anında beni teşvik eden sevgili annem Vesile KAMBUR, kıymetli babam Yaőar KAMBUR ve çok değerli ablalarım Neőe AY, Esmā SEZGİN ve Büőra ARIĞ' a sonsuz minnettarlığımı sunarım. Onların varlığı, bu süreci benim için daha anlamlı ve değerli kılmıőtır. Aynı zamanda Lisans hayatım boyunca ilerlememi ve kendimi geliőtirmemi her zaman destekleyen, motivasyonunu benden esirgemeyen değerli abim Kāmīl AY'a da içtenlikle teşekkür ederim.

Bu sürecin en büyük destekçilerinden biri olan eőim Osman KAYHAN'a özel bir teşekkürü borç bilirim. Yoğun ve yorucu tez sürecimde sabrı, anlayıőı, sevgisi ve sonsuz desteğiyle bana güç veren, her an yanımda olup motivasyonumu yükselten sevgili eőime minnettarım. Varlığı, bu süreci daha kolay ve anlamlı hale getirdi.

Ayrıca, akademik yolculuğumda bana ilham veren, bilgi ve tecrübeleriyle katkı sağlayan tüm hocalarıma ve birlikte çalıőmaktan mutluluk duyduğum arkadaşlarıma teşekkür ederim. Destekleri, motivasyonları ve güzel anılarımız, bu süreci daha keyifli hale getirdi.

BEYAN FORMU

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, tarafımdan üretildiğini ve Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna göre yazıldığını beyan ederim

Tarih
Asuman KAYHAN
İmzası

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
BEYAN FORMU	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLOLAR DİZİNİ	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Sınırlılıkları.....	4
1.5. Varsayımlar.....	5
2.GENEL BİLGİLER	6
2.1. Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB).....	6
2.2. Otizm Spektrum Bozukluğunda Erken Çocukluk Dönemi Gelişim Belirtileri	8
2.2.1. Sosyal İletişim ve Etkileşimde Zorluklar.....	8
2.2.2. Dil Gelişimindeki Gecikmeler	9
2.2.3. Sınırlı ve Yinelenen Davranışlar.....	9
2.2.4. Duyusal İşleme Zorlukları	9
2.2.5. Motor Gelişim ve Koordinasyon Sorunları	10
2.2.6. Bilişsel Gelişim.....	10
2.2.7. Bağlanma Sorunları	11
2.3. Taklit Becerisi.....	11

2.4. Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Taklit Becerileri.....	13
2.5. Video Modelli Öğretim Yöntemi.....	14
2.6. Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Video Modelle Taklit Becerilerinin Öğretimi ile İlgili Yürütülen Ulusal ve Uluslararası Çalışmalar	15
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	24
3.1. Araştırmanın Tipi.....	24
3.2. Araştırmanın Modeli.....	24
3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	25
3.4. Verilerin Elde Edilmesi	27
3.4.1. Veri Toplama Araçları	28
3.5. Uygulama Ortamı ve Kullanılan Materyaller	30
3.6. İşlem.....	32
3.6.1. Başlama Düzeyi Evresi	33
3.6.2. Öğretim Oturumları	34
3.6.3. Genelleme Oturumları	34
3.6.4. İzleme Oturumları.....	35
3.7. Verilerin Analizi	35
3.7.1. Başlama Düzeyi, Öğretim, Genelleme ve İzleme Verilerinin Analizi	35
3.7.2. Başlama Düzeyi Etkililik Verilerinin Analizi.....	36
3.7.3. Öğretim Oturumu Etkililik Verilerinin Analizi	36
3.7.4. Genelleme Oturumları Etkililik Verilerinin Analizi	37
3.7.5. İzleme Oturumları Etkililik Verilerinin Analizi	37
3.7.6. Güvenirlik Verilerinin Analizi.....	38
3.7.7. Sosyal Geçerlilik Verilerinin Toplanması	38
4. BULGULAR.....	40
4.1. Video Modelle Öğretim Yöntemiyle OSB’li Çocuklarda Taklit Becerilerinin Öğretimi ve Etkililiği	40
4.1.1. Kontrol Grubundaki OSB’li Çocukların Başlama ve Genelleme Düzeyleri	40

4.1.2. Uygulama Grubu OSB’li Çocuklara Sunulan Video Modelle Öğretim Yöntemiyle Taklit Becerilerinin Öğretimi ve Etkililiği.....	43
4.2. Ebeveynlerin Sosyal Geçerlilik Konusundaki Görüşleri	47
5.TARTIŞMA.....	49
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	53
KAYNAKLAR	55
EKLER	61
Ek 1. Kurum İzni Onayı.....	61
Ek 2. Özgeçmiş	62

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1.Katılımcı Çocukların Sosyodemografik Tanımlayıcı Tablosu.....	27
Tablo 2.Ebeveynlerin Sosyal Geçerlilik Konusundaki Görüşleri.....	48

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1.Çalışmanın Uygulandığı Birinci Ortama Ait Yer.....	31
Şekil 2.Çalışmanın Uygulandığı İkinci Ortama Ait Yer.....	31
Şekil 3.Başlama Düzeyi Verisi	36
Şekil 4.Genelleme Oturum Verisi.....	37
Şekil 5.İzleme Düzeyi Verisi	38
Şekil 6.Kontrol Grubu Katılımcıların Başlama Düzeyi (BD) ve Genelleme(G).....	40
Şekil 7.Uygulama Grubu Video Modelle Öğretim Yöntemi Kullanılarak Taklit Becerilerinin Öğretimin Başlama Düzeyi (BD), Uygulama (U), Genelleme(G) ve İzleme (İ)	43

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

OSB: Otizm Spektrum Bozukluğu

DSM: Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders)

ICD: Uluslararası Hastalık Sınıflandırması (The International Classification of Diseases)

YGB: Yaygın Gelişimsel Bozukluklar

TEACCH: Otistik ve İlgili İletişim Engeli Olan Çocukların Tedavi ve Eğitimi (Treatment and Education of Autistic and Related Communication Handicapped Children)

UDA: Uygulamalı Davranış Analizi (Applied Behavioral Analysis)

1. GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problemi, amacı, önemi, sınırlılıkları ve varsayımlar ele alınmaktadır.

1.1. Araştırmanın Problemi

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) li, bireylerde sosyal, iletişimsel ve bilişsel alanlarda kalıcı zorluklara yol açan ve yaşam boyu süren bir nörogelişimsel bozukluk olarak tanımlanır (Zachor, Ben-Itzhak, Rabinovich ve Lahat, 2007 akt. Keskin, 2023). Tanı kategorileri olan çocukluk otizmi, atipik otizm ve Asperger sendromu, zaman içinde yapılan sınıflama çalışmalarında birleştirilerek, Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) tarafından geliştirilen Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayısal El Kitabı'nın (DSM-5) en son sürümünde Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) adı altında tek bir çatı altında toplanmıştır (Ergin, 2017).

OSB tanısı alan çocuklarda, çeşitli karakteristik özellikler dikkat çekmektedir. Bu özellikler arasında göz teması kurmaktan kaçınma, erken çocukluk döneminde isme tepki verme yetersizliği, yüz ifadelerini tanıma ve taklit etme becerilerindeki sınırlılıklar yer almaktadır. Ayrıca, sembolik oyunlara düşük düzeyde ilgi gösterme, rol yapma ve taklit becerilerinde gerilik, tekrarlayıcı davranış kalıpları veya sınırlı ilgi alanları ile dil gelişimi, öğrenme kapasitesi ve bilişsel becerilerde gecikme yaygın olarak gözlemlenmektedir (Sucuoğlu, 2005; Friedman, Sadhu ve Jellinek, 2012; Kırcaali-İftar, 2015; NCBDDDD, 2022). Bu çocuklarda gözlemlenen taklit becerilerindeki eksiklikler, sosyal yaşama uyum sağlama süreçlerini olumsuz etkileyen önemli bir sorun olarak görülmektedir (Williams, Whiten ve Singh, 2004).

Bu çocukların çoğunlukla sınırlı ve tekrarlayan taklitler sergiledikleri ve bu alanda tipik gelişim gösteren akranlarına göre daha yavaş ilerledikleri bilinmektedir. Bebeklik dönemindeki taklit becerisi, bilişsel algı süreçleri ve sosyal etkileşim gibi sosyo-iletişim yeteneklerin gelişimiyle doğrudan bağlantılıdır (Nadel, 2002). Taklit becerileri, bebeklik ve erken çocukluk döneminde iki ana amaç doğrultusunda kullanılmaktadır. Bunlardan ilki, bebeklerin yeni beceri ve kavramları öğrenmesini sağlayan öğrenme işlevi, ikincisi ise sosyal ve duygusal etkileşimlerde bulunmalarını destekleyen sosyal işlevdir. Bu iki işlev, OSB tanısı alan çocuklarda farklı bir gelişim seyri izlediği için, bu çocukların

eğitiminde farklı yöntemlerin uygulanması gerekliliği ortaya çıkmaktadır (Ingersoll, 2007). Taklit becerilerinin geliştirilmesi, sosyal beceri eksikliklerinin aşılmasında kritik bir rol oynamaktadır. Bilişsel gelişim ve nöropsikoloji alanında yapılan araştırmalar, bu bireylerde yaygın olarak görülen soruya uygun yanıt verme zorlukları, aşırı seçici tepkiler ve yetersiz beceri genelleme gibi öğrenme problemlerinin, taklit becerileriyle bağlantılı olabileceğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, OSB olan bireylerdeki temel sınırlılıkları ele almayı amaçlayan erken müdahale stratejilerinin geliştirilmesine yönelik yapılan çok sayıda araştırmada (Grodén ve Cautela, 1998; akt. Litras, Moore ve Anderson, 2010), araştırmacılar, temel davranışsal özellikleri incelemekte ve OSB tanısı almış çocukların taklit becerilerini iyileştirmeyi hedeflemektedir (Koegel, L. K., Koegel, R. L., Hurley, C., Frea, W. D. 1992).

Çağımızda, taklit üzerine yapılan araştırmalar, Albert Bandura'nın taklit ve gözlemsel öğrenme teorisinin temel ilkelerine dayanmaktadır. Taklit becerilerinin kazandırılması amacıyla çeşitli eğitim programları uygulanmaktadır. OSB tanılı çocukların taklit becerilerini ilerlemesine yönelik kullanılan yaklaşımlar arasında sosyal öyküler ve dijital ortamda sunulan modellerin kullanımı olduğu görülmüştür. Bu yöntemlerle yapılan araştırmalar, koşullu sosyal tepkilerin artırılması, serbest oyun sırasında uygun sosyal etkileşimlerin sayısının artırılması ve sosyal uyum hedefleyen olumlu davranışların teşvik edilmesi gibi kazanımların geliştirilmesini amaçlamaktadır (Litras, C., Moore, D. W., Anderson, A. 2010). Teknolojinin gelişmesiyle birlikte, uzmanlar ve eğitim kurumları farklı dijital araçları müfredatlara dahil ederek eğitim süreçlerinde aktif olarak kullanmaktadır. Örneğin, bilgi temelli dijital platformlardan yararlanılarak çocuklara temel sosyal beceriler, iletişim ve taklit kazandırmayı hedefleyen sosyal robotik alanında çeşitli araştırmalar yapılmıştır (Rumky, 2022).

Atherton ve Cross (2021), OSB tanısı olan kişilere yönelik müdahalelerde video ile oynanan oyunlarının etkili bir eğitim aracı olabileceğini öne çıkartmıştır. Teknolojinin özel eğitimdeki kullanımı, bu çocukların eğitim süreçlerinde önemli kolaylıklar sağlamış ve gelişmeler kaydedilmiştir. Bilgisayarlar, tabletler ve Android işletim sistemli telefonların yaygınlaşması, OSB olan bireylerin eğitiminde yenilikçi yaklaşımların uygulanmasına olanak tanımıştır. OSB tanısı olan çocuklara, şarkı ve oyuncak oyunu gibi etkinliklerde, daha önce öğrenilmiş ve henüz öğrenilmemiş eylemleri taklit etme becerisi kazandırmak amacıyla video modelleme yönteminin etkili olduğu bilinmektedir

(Kleeberger ve Miranda, 2008). McDowell (2015) göre, video modelleme, OSB tanısı almış bireylerin taklit becerilerinin ilerlemesinde önemli bir işlevsellik taşımaktadır. Bu çocuklar, görsel ipuçlarını daha etkili bir şekilde takip etme eğiliminde olduklarından (Bondy ve Frost, 2001; Tissot ve Evans, 2003), bu yöntem, OSB'li çocukların taklit becerileri kazanmalarında etkili bir araç olduğu yapılan araştırmalarda görülmüştür.

Özel eğitim araştırmaları incelendiğinde, teknolojinin daha etkin bir şekilde kullanıldığı ve özellikle video teknolojisinin pek çok becerinin öğretiminde uygulandığı tespit edilmiştir. Örneğin, soğuk içecek hazırlama ve sunma, selamlaşma, ev kazalarında basit ilkyardım, otellerde kat hizmetleri ve günlük yaşam becerilerinden makarna pişirme gibi becerilerin video teknolojisi kullanılarak öğretildiği ve bu yöntemle kazanımlar elde edildiği gözlemlenmiştir (Kurtoğlu ve ark., 2017). Bu bağlamda, bu araştırma dijital teknolojiler kullanarak OSB olan çocuklara video modelle öğretim yöntemiyle taklit becerilerinin öğretiminin etkililiğini incelenmesi hedeflemektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Video modelle öğretim yöntemi kullanılarak, OSB olan çocuklarda taklit becerilerinin öğretiminin etkililiği amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda, aşağıdaki sorulara yanıt bulunmaya çalışılmıştır.

1. Video modelleme yöntemi, OSB tanısı almış çocuklarda taklit becerilerinin kazandırılmasında etkili bir öğretim yöntemidir? Etkili bir yöntemdir. Taklit becerileri grafikde de belirtildiği gibi veriler sonucunda etkili olmuştur.
2. Video modelleme öğretim yöntemiyle taklit becerilerinin öğretimi, OSB tanısı almış çocukların taklit becerilerini kazandırmada etkili olduğunda, bu becerilerin farklı bireyler arasında genellenebilirliği sağlanabilir mi?
3. Video modelleme öğretim yöntemiyle taklit becerilerinin öğretimi, OSB tanısı almış çocuklarda uygulama yapıldıktan sonra 2 ve 4 hafta geçtikten sonra devam etmekte midir?
4. Video modelleme öğretim yöntemiyle taklit becerilerinin öğretim süreci, OSB tanısı almış çocukların taklit becerilerinin kazandırılması sürecine dair ebeveynlerin görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

İnsan, doğal olarak çevresine uyum sağlama çabası içerisinde. Bu uyum sürecinde, taklit becerisi bireylerin çevreleriyle etkileşimde bulunarak uyum sağlamalarına yardımcı olmaktadır. Taklit becerileri açısından, OSB tanısı almış çocukların, normal gelişim gösteren akranlarına kıyasla geride kaldığı bilinmektedir (Ingersoll, 2007). OSB tanısı almış bir çocuğa nitelikli bir taklit dağarcığı kazandırmak için zaman ayırmak, çocuğun hayatı boyunca kullanacağı sağlam bir temel oluşturmak açısından büyük önem taşımaktadır (Sippl, 2020). Taklit becerilerinin öğretimindeki en önemli hedef, bireylerin öğrendikleri taklit becerilerini farklı ortamlara ve durumlara uyarlayabilmesini sağlamaktır. Genellenmiş taklit becerisi elde edildiğinde, çocuk, daha önce karşılaşmadığı bir davranışı, herhangi bir ipucu, model veya pekiştirme gibi öğretimsel unsurlar olmadan taklit edebilme yeteneğine sahip olacaktır. OSB tanısı almış çocuklar, başkalarını taklit etme konusunda güçlük yaşadıklarında, bu zorluklar genellikle sosyal amaçlarla başkalarıyla ilişki kurma bağlamında daha belirgin hale gelmektedir (Töret ve Özmen, 2014). Bu bağlamda, çocukların taklit becerilerini edinmelerinin sosyal gelişimlerine büyük katkı sunacağı öngörülmektedir. Günümüzde yapılan araştırmalar, OSB olan çocukların eğitiminde teknolojinin etkisi ve kullanımı üzerine yoğunlaşmaktadır. Dijital ortamların, taklit becerisi gibi temel becerilerin öğretim süreçlerinde kullanılması hem uzmanlara hem de OSB tanısı almış çocukların ailelerine önemli faydalar sağlayabilir. Alan yazında, OSB'li çocuklarda taklit becerisini ele alan sınırlı sayıda çalışma bulunduğundan, bu araştırmanın alan yazına önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Sonucuna göre OSB tanılı çocukların video modellerle öğretim yöntemi ile taklit becerilerinin öğretiminde gündelik yaşantılarında eksik oldukları becerileri öğretiminde kullanılabileceği düşünülmektedir.

1.4. Sınırlılıkları

Video modellerle öğretim yöntemi ile taklit becerilerinin öğretiminin OSB'li çocuklarda etkililiğinin incelenmesi adlı çalışmanın sınırlılıkları şu şekildedir:

- Araştırma, 2024 yılında İstanbul ilinin Çekmeköy ilçesinde yer alan engelsiz yaşam merkezi kurumunda, OSB tanılı 10 çocuk ile sınırlıdır.
- Bu araştırma, taklit becerileri kapsamında yalnızca taklit becerilerinin öğretimi ile sınırlıdır.

- Araştırmada, başlama düzeyi sadece bir oturum yapılarak sınırlandırılmıştır.

1.5. Varsayımlar

- Araştırmada, katılımcı annelerin çocuklarının yalnızca Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) tanısı aldığı varsayılmıştır.

2.GENEL BİLGİLER

Bu bölümde, araştırmanın literatür çerçevesindeki temellerine yer verilmiştir. Öncelikle OSB tanımlanmış, ardından OSB'nin erken çocukluk dönemindeki gelişim belirtileri, taklit becerileri, video modelle öğretim yöntemi detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bölümün sonunda ise, araştırma konusuyla ilgili daha önce gerçekleştirilen çalışmalar incelenmiştir.

2.1. Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB)

Otizm kavramı ilk kez, 1943 yılında Amerikalı psikiyatrist Leo Kanner tarafından tanımlanmıştır. Kanner, bu durumu "erken çocukluk otizmi" olarak adlandırmış ve çocukların sosyal etkileşimde, dil gelişiminde ve davranışlarında belirgin zorluklar yaşadığını gözlemlemiştir (Kanner, 1943). Otizm kavramının zaman içindeki evrimi hem bilimsel anlayışın hem de toplumsal kabulün bir sonucu olarak çeşitli değişiklikler göstermektedir. Bu değişiklikler, daha geniş bir tanı kriterinin benimsenmesi, tanı süreçlerinin daha ayrıntılı hale gelmesi ve otizmle ilgili farkındalığın artmasıyla doğrudan ilişkisi olduğu sonucuna varılmıştır (Tager-Flusberg, Joseph, Folstein, 2001). Birte Hoeg Brask'ın 1972'de yaptığı çalışmalar, otizm ve psikoz arasındaki farkları inceleyen önemli bir katkıdır. Brask, Danimarka'nın Aarhus kentinde psikiyatrik ve zekâ geriliği hizmetleriyle iş birliği içinde çalışırken, "çocukluk psikozu" veya "çocukluk şizofrenisi" tanısı alan bazı çocukların, psikozdan farklı belirtiler sergilediğini gözlemlemiştir. Bu tespit, otizm ile psikozun birbirinden ayrılması gerektiği fikrinin güçlenmesine katkı sağlamıştır. Hoghes ve ekibi (2020), günümüzde OSB, sosyal iletişimdeki yetersizlikler ile sınırlı ilgi alanları ve tekrarlayan davranışların varlığıyla tanımlanan bir nörogelişimsel bozukluk olarak ele almaktadır.

Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM) ve The International Classification of Diseases (ICD), psikiyatrik ve tıbbi tanı koyma süreçlerinde dünya çapında yaygın olarak kullanılan iki ana sınıflandırma sistemidir. Bu sistemler, her gözden geçirmede yeni tanımlar ve koşullar ekleyerek, çeşitli bozuklukların tanı ve tedavisinde sürekli bir evrim süreci içindedir. Özellikle OSB gibi nörogelişimsel bozukluklar, zaman içinde bu sistemlerde yapılan güncellemelerle önemli bir değişim göstermektedir. DSM-5 (2013)'teki önemli yeniliklerden biri, Yaygın Gelişimsel

Bozukluklar (YGB) kategorisinde yer alan Otizmin doğasının spektrum olarak yeniden tanımlanmasıdır. Bu değişiklik, otizmin daha geniş bir spektrumda, farklı semptom şiddetlerine sahip bireyleri kapsayacak şekilde ele alınmasını sağlamaktadır. DSM-5'in bu reformu, OSB kavramını ortaya çıkarmış ve otizmlili bireylerin çok çeşitli semptomlar ve ihtiyaçlarla var olabileceğini kabul etmektedir (APA, 2013; Tager-Flasberg, 1999).

DSM-5'e göre, OSB, şu iki başlık altında sınıflandırılan belirtilerle karakterizedir. Bunlar, sosyal iletişim ve etkileşimde yaşanan güçlükler ile sıra dışı derecede sınırlı, tekrarlayan davranışlar ve ilgi alanlarıdır (Lai, Lombardo, Chakrabarti, Baron-Cohen, 2013). Bu bilgiler doğrultusunda DSM-III (1980), DSM-IV (1994) ve DSM-V (2013) gibi psikiyatrik sınıflandırma sistemlerinde, otizm tanımı zamanla evrildiği görülmektedir. Bu değişiklikler, otizmi daha doğru ve kapsamlı bir şekilde anlamak ve tanımak amacıyla yapıldığı bilinmektedir.

1987'deki otizm tanı ölçütleri, DSM-III-R ile genişletilmiş ve bu dönemde "otistik bozukluk" terimi kullanılmaya başlanmıştır. 1991-2000 yılları arasında geçerli olan DSM-IV'te ise otizm, daha geniş bir kategori olan "Yaygın Gelişimsel Bozukluklar" (YGB) altında toplanıp burada otizm, beş farklı grup şeklinde sınıflandırılmıştır. Bu gruplar, otizmin farklı alt tiplerini ve spektrum içindeki farklı özelliklerini yansıtmaktadır. Otizm, bu dönemde daha geniş bir yelpazeye yayılan gelişimsel bozukluklar içinde yer almış ve tanı kriterleri daha kapsamlı hale getirilmiştir. Bu kategoriler ise; Otistik Bozukluk, Rett Sendromu, Asperger Sendromu, Çocukluk Çağı Dezintegratif Bozukluğu ve Başka Türü Adlandırılmayan Yaygın Gelişimsel Bozukluk olarak kayda geçmiştir (Friedman, Sadhu ve Jellinek, 2012). 2013'te yayımlanan DSM-5 (Amerikan Psikiyatri Birliği'nin Tanı ve İstatistiksel El Kitabı, 5. baskı) ile OSB daha geniş bir spektrum olarak ele alınmış ve Asperger Sendromu da bu spektrum içinde yer alacak şekilde yeniden sınıflandırılmaktadır. DSM-5, daha önceki sınıflandırmalarda yer alan farklı alt grupları tek bir başlık altında toplamıştır. Bu değişiklik, otizm tanısının daha doğru bir şekilde konulmasını sağlamayı hedeflemektedir (Tager-Flasberg, 1999; APA, 2013).

OSB tanısının temel özelliklerinden biri, dil gelişimi, sosyal iletişim ve etkileşim becerilerinde yaşanan zorluklar ile kısıtlı ve tekrarlayıcı davranışların gözlemlenmesidir. DSM-5, bu bozukluğu daha geniş bir spektrumda ele alarak, her bireyin farklı derecelerde bu özellikleri sergileyebileceğini belirtmektedir (Sruthi, 2021; Centers for Disease

Control and Prevention, 2022). Zaman içinde farklı kriterler ve kategoriler belirlenmiş olsa da bu bozukluğun temel bileşenleri genellikle sosyal iletişim ve etkileşimdeki yetersizlikler ile sınırlı ve yinelenen davranışlar olduğu bilinmektedir. Bu iki ana özellik, OSB'nin tanımlanmasında ve teşhisinde en belirleyici unsurlarındandır. Geçmişte, otizm tanısı daha dar bir kapsamda tanımlanırken, zamanla "Otizm Spektrum Bozukluğu" terimi, bozukluğun geniş bir yelpazede yer alan farklı düzeylerdeki bireyleri kapsayacak şekilde evrildiği görülmektedir. Bu değişiklik, hastalığın daha geniş bir etki alanını ve çeşitliliğini anlamamıza olanak sağlamaktadır. Ancak, bu temel bileşenlerin varlığı, tanı ve tedavi süreçlerinin hala merkezinde yer almaktadır (Odom, Collet-Klingenberg, Rogers, ve Hatton, 2010; Tarbox, Dixon, Sturmey, ve Matson, 2014).

2.2. Otizm Spektrum Bozukluğunda Erken Çocukluk Dönemi Gelişim Belirtileri

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) erken çocukluk dönemi gelişim özellikleri, bozukluğun tanı ve müdahale süreçlerinde kritik bir rol oynamaktadır. Bu dönemde belirginleşen özellikler, erken tanıyı koyabilmek ve uygun müdahaleyi planlayabilmek açısından önemlidir. OSB'nin erken dönem belirtileri, çocukluk dönemi boyunca çeşitli gelişimsel alanlarda (sosyal, dilsel, bilişsel, motor) gözlemlenebilir.

2.2.1. Sosyal İletişim ve Etkileşimde Zorluklar

Erken dönemde OSB'li çocuklar, sosyal etkileşimde belirgin zorluklar yaşadığı bilinmektedir. Bunlar şu şekilde açıklanmaktadır:

- **Göz teması eksikliği:** Otizmliler çocuklar genellikle başkalarıyla göz teması kurmakta zorlanmaktadır. Bebeklik döneminde göz teması kurmak, sağlıklı bir gelişim için kritik bir adımdır; fakat bu durumun bu çocuklarda genellikle kısıtlı olduğu bilinmektedir.
- **Gülümseme ve karşılıklı etkileşim eksikliği:** Normal gelişim gösteren bebekler, anne-baba veya bakım veren kişilerle gülümseyerek karşılıklı etkileşime girerler. OSB'li çocuklarda bu tür karşılıklı sosyal etkileşimler zayıftır veya yoktur.
- **İşaretle gösterme (gestural communication) eksiklikleri:** Birçok çocuk, 12. aydan itibaren başkalarına işaret ederek bir şeyler göstermektedir. Ancak, OSB'li çocuklar bu tür işaretlemelerden sıkça yoksun olduğu bilinmektedir (Rakap, 2017).

2.2.2. Dil Gelişimindeki Gecikmeler

Dil gelişimi, OSB'nin erken dönemdeki en belirgin ve dikkat çeken özelliklerinden birisi olduğu bilinmektedir.

- **Erken dil gecikmesi:** OSB'li çocuklar, 12-18 aylıkken kelime dağarcığını geliştirme konusunda gecikme gösterebilirler. Konuşma becerilerindeki gecikme, OSB'li çocuklarda genellikle daha belirgin olduğu yapılan araştırmalarda görülmüştür.
- **Sosyal dil eksiklikleri:** Dilin sosyal işlevi (örneğin, başkalarına bilgi verme, soru sorma) de zayıftır. OSB'li çocuklar, dili genellikle kendi ihtiyaçlarını karşılamak için kullanır, ancak diğer insanlarla anlamlı sosyal diyaloglar kurma konusunda zorluk yaşamaktadırlar.
- **Echolalia (taklitli konuşma):** Çocuk, başkalarının söylediklerini tekrar etme eğilimindedir. Bu tekrarlar, genellikle anlamlı bir iletişimde bulunmaktan çok seslerin ve kelimelerin tekrar edilmesidir (Biller, 2019).

2.2.3. Sınırlı ve Yinelenen Davranışlar

Sınırlı ve yinelenen davranışlar, OSB'nin erken dönemdeki temel özelliklerinden biri olduğu bilinmektedir.

- **Tekrarlayan hareketler:** Erken dönemde, çocuklar sıklıkla el çırpma, parmaklarını sallama, dönme hareketleri yapma gibi motor tekrarlayıcı davranışlar gösterirler.
- **Sabit rutinelere bağlılık:** OSB'li çocuklar genellikle günlük rutinlerinde katı bir düzen ve tahmin edilebilirlik ararlar. Değişikliklere karşı aşırı tepki verebilirler.
- **İlgi alanlarında sınırlılık:** Belirli nesnelere veya etkinliklere aşırı ilgi gösterebilmektedirler. Bu ilgi alanları genellikle dar ve sınırlıdır (örneğin, bir nesneyi defalarca aynı şekilde döndürme).

2.2.4. Duyusal İşleme Zorlukları

Sıklıkla duyusal aşırılık (aşırı hassasiyet) veya duyusal yoksunluk (duyusal uyarılara kayıtsızlık) yaşamaktadırlar. Bu, erken çocukluk döneminde fark edilebilecek önemli bir özellik olduğu bilinmektedir.

- **Aşırı hassasiyet veya kayıtsızlık:** Ses, ışık, dokunma, tat veya kokulara karşı aşırı duyarlı olabilmekte veya bu uyarıcılara kayıtsız kalabilmektedirler. Örneğin, bazı çocuklar yüksek seslere tepki verirken, bazıları belirli dokulara karşı rahatsızlık hissi duyabilmektedirler (Leblanc ve ark., 2009).
- **Duyusal hassasiyet:** Bazı çocuklar aşırı seslere, parlak ışıklara, kalabalığa veya belirli dokulara karşı şiddetli duyuşsal tepki vermektedir. Diğer çocuklar ise bu tür uyarılara karşı hiç tepki vermeyebilirler (Barton, 2018).

2.2.5. Motor Gelişim ve Koordinasyon Sorunları

Motor gelişim, OSB'li çocuklarda genellikle belirli zorluklar göstermektedir. Bu çocuklar genellikle 14-15 aylıkken top atma ve yakalama becerilerini geliştirmekte, 3-4 yaş civarında ise tahta üzerinde dengede durabilmektedir (Cohen ve Volkmar, 1997). Bazı çocuklar kas tonusunda zayıflık, denge sorunları veya kaba motor becerilerde gecikmeler yaşayabilmektedir.

- **Koordinasyon eksiklikleri:** OSB'li çocuklar, yürümeye başlama ve el-göz koordinasyonunda genellikle gecikme yaşamaktadırlar. Bunun sonucunda ince motor becerileri (örneğin, yazı yazma, el ile yapılan el sanatları) de zayıf olabilir.
- **Aykırı hareketler ve motor ritüeller:** Bu çocuklarda, belirli bir şekilde hareket etme isteği (örneğin, dairesel hareketler, vücut sallama) görülebilir.

2.2.6. Bilişsel Gelişim

OSB geniş bir spektrumda yer alan bir durumdur, bu nedenle otizmlili çocuklar arasında zihinsel işlevler açısından büyük çeşitlilik gözlemlenebilmektedir. OSB'li bireyler, bilişsel, iletişimsel ve sosyal beceriler açısından farklı seviyelerde işlevsellik sergileyebilmektedir (Kırcaali- İftar, 2015, 11). Bu çocukların, aldıkları yönergeleri veya uyarınları genellikle tek bir boyut ya da spesifik bir özellik üzerinden işlemeleri, onların bilgiyi daha geniş bir bağlamda anlamlandırmalarını zorlaştırabilmektedir. Bu durum, otizmlili bireylerin genel kavramsal anlayış geliştirmelerini ve esnek düşünme becerilerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

OSB'li çocukların bu şekilde davranması, detaylara yoğunlaşma eğilimlerinden kaynaklanmaktadır. Örneğin, bir çocuk bir nesnenin şeklini ya da rengini fark edebilir, ancak o nesnenin kullanım amacını ya da sosyal bağlamdaki anlamını anlamada

zorlanabilir. Bu durum, çocukların çevrelerindeki dünyayı dar bir çerçevede yorumlamalarına yol açar ve çok boyutlu düşünme becerilerini sınırlayabilir (Kayılı, 2022).

OSB'li çocuklar için bilişsel performans düzeyleri çok farklılık gösterebilmektedir; bazıları çok yüksek bir zekaya sahipken, diğerleri daha düşük bilişsel yeteneklere sahip olabilmektedir.

- **İzole becerilerde yetenekler:** Bazı otizmlili çocuklar, belirli alanlarda (örneğin, müzik, hafıza, sayısal beceriler) olağanüstü yetenekler gösterebilmektedirler. Bu tür "savant" özellikler erken dönemde fark edilebilmektedir.
- **Soyut düşünme ve esneklik eksiklikleri:** Genellikle soyut düşünme ve problem çözme konularında güçlük çekmektedirler. Ayrıca, esneklik gösterme ve yeni durumlarla başa çıkma konusunda da zorluk yaşayabilmektedirler.

2.2.7. Bağlanma Sorunları

OSB tanısı alan çocukların en büyük zorluklarının sosyal etkileşim alanında olduğu düşünüldüğünde, bu durumun bağlanma süreçleri üzerinde de etkili olabileceği öngörülmektedir. Yapılan araştırmalar, OSB belirtilerinin güvensiz bağlanma ile bağlantılı olduğunu göstermiştir (Carr ve Lord,2009). Çevrelerindeki bireylerle ilişki kurmayı reddederek genellikle cansız nesnelere daha fazla bağlanma eğilimindedir (Sigman ve Mundy,1989; akt Pehlivan Türk,2004).

OSB tanısı konmuş çocuklarda güvenli bağlanmanın, otizmin şiddetiyle doğrudan bir ilişkisinin bulunmadığı, ancak gelişim düzeyiyle bağlantılı olduğu belirlenmiştir. Gelişim düzeyi açısından değerlendirildiğinde, zekâ yaşı, takvim yaşı ve dil gelişiminin incelenmesi önemli bir unsur olarak görülmektedir. OSB'li çocuklar, yaşadıkları durum nedeniyle güvenli bağlanmayı engellememekte, ancak bu sürecin gecikmesine neden olmakta ve klasik güvenli bağlanmayı tanımlayan davranış biçimlerinde değişiklikler göstermektedir (Rogers ve ark., 1993; akt Çiftçi, 2021).

2.3. Taklit Becerisi

Taklit, Latince imitatio kelimesinden türetilmiştir ve "bir şeyin örneğini takip etme" anlamına gelmektedir. Taklit, bireylerin çevrelerinden aldıkları bilgileri ve davranışları yeniden üretme süreçlerinin bir parçasıdır. Psikolojik açıdan taklit, öğrenme ve gelişimle

güçlü bir ilişki içindedir. Çocukların sosyal becerilerini geliştirmeleri, başkalarının davranışlarını gözlemleyip bu davranışları tekrarlamaları yoluyla gerçekleşmektedir. Bu bağlamda taklit hem bilişsel hem de sosyal öğrenmenin önemli bir aracıdır.

Taklit, yaşamın ilk yıllarında bebek ile ebeveyn arasında çok önemli bir iletişim aracı olarak kabul edilmektedir. Bu davranış, bebeğin çevresindeki yetişkinlerin jest, mimik, motor hareketler ve sözlü ifadelerini gözlemleyerek onları tekrar etmesi şeklinde gerçekleşmektedir. Taklit, bebeğin sosyal gelişimi, dil öğrenimi ve çevresine uyum sağlaması açısından kritik bir rol oynamaktadır. Turan ve Akçamuş'un 2013 yılında yaptıkları çalışmada, taklit davranışı, karşılıklı modelleme yolu ile gerçekleşen bu jest ve mimik taklitlerinin, bebeğin öğrenme süreçlerine katkıda bulunan temel bir mekanizma olduğu vurgulanmaktadır. Taklit, sadece bir davranışın kopyalanmasından öte, aynı zamanda sosyal bağların kurulmasında ve bu bağlar aracılığıyla öğrenmenin sağlanmasında önemli bir işlev görmektedir (Warreyn ve Roeyers, 2014). İlk yıllarında bebekler taklit davranışlarını genellikle ebeveynlerinin seslerini, gülümsemelerini ve ağız hareketlerini kopyalayarak sergilemektedirler. Bu erken dönemdeki taklit, bebeğin çevresindeki dünyayı anlamaya başlaması ve sosyal etkileşimlerini geliştirmenin bir yolu olarak önemli bir yer tutmaktadır (Meltzoff ve Moore, 1992).

Sosyal etkileşim bağlamında taklit, bireylerin toplumsal normlara uyum sağlama, grup dinamiklerine entegre olma ve ortak bir dil veya davranış kodu geliştirme yollarından biridir. İnsanlar, kendilerini diğerlerinin davranışlarını taklit ederek ifade edebilir ve bu süreç toplumsal aidiyetin güçlenmesine yardımcı olabilmektedir. Taklit ayrıca empati geliştirme, başkalarının duygusal durumlarını anlamada önemli bir rol oynamaktadır. Taklit, çocukların sosyal bağ kurmalarını ve öğrenmelerini sağlayan çok yönlü bir beceridir. Bebeklik ve erken çocukluk döneminde, taklit hem sosyal etkileşimlerin hem de öğrenme süreçlerinin temel taşıdır. Bu becerinin gelişimi, çocukların sosyal beceriler kazanmasına, duygusal bağlar kurmasına ve çevrelerini daha iyi anlamasına yardımcı olur. Taklit, yalnızca sosyal etkileşimi değil, aynı zamanda çocukların yeni beceriler öğrenme ve bilgi edinme süreçlerini de destekler. Çocuklar, çevrelerinden gördükleri davranışları taklit ederek, dünyayı keşfeder ve çeşitli becerileri öğrenirler.

Taklit becerilerinin gelişimi özel gereksinimleri olan çocuklar için kritik bir gelişimsel süreçtir. Bu beceriler, sosyal etkileşim, dil öğrenimi, motor beceriler ve bilişsel

gelişim gibi birçok alanı etkilemektedir. OSB olan çocuklarda taklit becerilerinin gelişimi, özellikle sosyal etkileşimde ve iletişimde yaşadıkları zorluklar nedeniyle farklılık gösterebilmektedir. Erken dönemdeki taklit becerilerinin gelişimi, OSB'nin tanısal kriterlerinden birini oluşturur ve aynı zamanda müdahale stratejileri için önemli bir temel sağlandığı bilinmektedir.

2.4. Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Taklit Becerileri

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) sahip çocuklar, tipik gelişim gösteren çocuklarla karşılaştırıldığında taklit becerilerinde belirgin zorluklar yaşayabilmektedir. Bu zorluklar, özellikle sosyal etkileşimdeki eksikliklerin ve dil gelişimindeki gecikmelerin bir yansıması olarak ortaya çıkmaktadır. OSB olan çocuklarda taklit becerileri, sosyal, bilişsel ve dil gelişimi açısından büyük bir öneme sahiptir. Taklit, çocukların çevrelerini ve sosyal dünyalarını anlamalarına yardımcı olan temel bir öğrenme stratejisidir. Tipik olarak, çocuklar başkalarını gözlemleyerek ve onları taklit ederek çok sayıda beceri öğrenirler. Bu süreç, dil becerilerinden sosyal etkileşimlere, empatiye ve duygusal ifadelerin anlaşılmasına kadar geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. Ancak, OSB'li çocuklar genellikle bu becerilerde zorluklar yaşamaktadır, bu da onların sosyal etkileşimlerini ve öğrenme süreçlerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

OSB olan çocukların taklit gelişim düzeylerini inceleyen araştırmalar, bu çocukların sosyal ve bilişsel gelişimindeki önemli bir alanı anlamaya yönelik önemli bulgular sunmaktadır. Taklit, çocukların çevrelerini anlaması ve sosyal beceriler geliştirmesi için temel bir beceridir. OSB'li çocuklarda bu becerinin gelişimi genellikle farklılık gösterir ve bu farklılıklar, bu çocukların genel gelişim profilleri üzerinde etkili olabilmektedir.

Rogers ve arkadaşlarının (2005) yaptığı çalışmalar gibi, OSB olan çocukların taklit etme düzeyleri incelendiğinde, bu çocukların taklit davranışları açısından genellikle yaş ya da gelişim seviyelerine göre geride oldukları gözlemlenmiştir. Bu tür çalışmalar, taklit etmenin sosyal ve bilişsel gelişimdeki önemini vurgularken, OSB'li çocukların bu beceriyi geliştirme düzeylerini diğer gelişimsel yetersizliği olan gruplarla karşılaştırmak için de kullanılır (Dawson ve ark., 1998; Rogers ve ark., 2003; Turan & Ökcün-Akçamuş, 2013; Töret, 2022).

Nadel (2002, 2014) ve Nadel ve Aouka (2006) gibi araştırmacılar, taklit türlerini ve bu türlerin çocukların sosyal ve bilişsel gelişimindeki rollerini inceleyerek, çocukların taklit becerilerindeki farklılıkların anlaşılmasına katkıda bulunmuşlardır. Özellikle taklit türlerinin OSB gibi gelişimsel farklılık gösteren gruplarda nasıl değiştiği üzerine yapılan çalışmalar, çocukların bu becerilerinin ne şekilde geliştiğini ve hangi tür taklitlerin daha güçlü veya zayıf olduğunu belirlemeye yardımcı olmaktadır. Araştırmalar, OSB’li çocukların taklit becerilerinin anlık ve ertelenmiş taklit türlerinde farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. OSB’li çocuklar genellikle anlık taklitte, yani davranışları hemen gözlemleyip taklit etme konusunda diğer çocuklarla benzer performans gösterebilirken, ertelenmiş taklitte zorluk yaşayabilirler. Bu, onların bilgiyi uzun süreli belleğe kaydedip hatırlamalarında ve ileride uygulamalarında güçlük çekebileceklerini gösterebilmektedir.

Stone ve arkadaşlarının (1997) çalışması, OSB’li çocukların anlamlı ve anlamsız nesnel eylem taklitlerindeki performanslarını incelemiştir. Bu çalışmada, OSB’li çocukların anlamlı nesne taklitleri (örneğin, oyuncak boncuk kolyeyi boynuna takmak gibi) yapma konusunda daha fazla zorluk yaşamadıkları; ancak anlamsız nesnel taklitlerde (örneğin, tahta küpü başın üstüne koyma gibi) belirgin bir sınırlılık yaşadıkları gözlemlenmiştir. Bu sonuç, OSB’li çocukların anlamlı ve amaçlı eylemlerle ilişki kurma konusunda daha az sorun yaşadığını, ancak anlamı olmayan veya işlevsel olmayan davranışları taklit etmede daha fazla zorluk yaşadığını gösterir. Motor taklit becerileri, çocukların başkalarının jest ve vücut hareketlerini taklit etme yeteneğini ifade eder ve bu beceri, çocukların motor gelişiminin ve sosyal etkileşim becerilerinin önemli bir göstergesidir. Motor taklit, genellikle büyük kas motor eylemleri ve küçük kas motor eylemlerini içerir ve bu eylemler nesne kullanımı gerektirmeyen hareketlerden oluşur. Bu tür taklit, çocukların çevrelerindeki kişilerle etkileşimini artırır ve onların sosyal beceriler geliştirmelerine yardımcı olur (Stone ve ark., 1997, Rogers ve ark., 2003).

2.5. Video Modelli Öğretim Yöntemi

Video modelleme uygulaması, öğretim yöntemleri içinde görsel destek sunan etkili bir yaklaşım olarak kullanılmaktadır. Bu yöntemde, belirli bir beceriyi ya da davranışı öğrenmesi hedeflenen bireye, o davranışı doğru bir şekilde gerçekleştiren bir modelin video kaydı izletilir. Kayıttaki model, öğretilecek davranışı ya da beceriyi sergiler ve izleyicinin bunu gözlemleyerek taklit etmesi amaçlanır (Çetin ve Ulugöl, 2017). Video ile model olma, bireyin öğrenmesini kolaylaştırmak için özelleştirilmiş videoların

kullanıldığı, çeşitli becerilerin öğretimine yönelik etkili bir tekniktir (Delano, 2007). Video ile model olma yönteminin temel amacı, bireyin belirlenen hedef beceriyi doğru bir şekilde öğrenmesi ve uygulamasıdır. Bu süreçte birey, becerinin tüm basamaklarını içeren bir video kaydını izler ve ardından bu beceriyi kendi başına ya da rehberlik eşliğinde gerçekleştirmesi beklenmektedir (Vuran ve Gül, 2010).

Birey beceriyi öğrenebilmesi için, modelin davranışlarını dikkatle izleyebilmesi ve davranışın nasıl gerçekleştirildiğini anlayabilmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra birey, videoda izlediği motor becerileri (örneğin, diş fırçalama, yazı yazma, top atma) fiziksel olarak taklit edebilmesi gerekmektedir (Diner-Evren ve Karabulut, 2022).

Video modelle öğretim yöntemi, Albert Bandura'nın Sosyal Öğrenme Kuramına dayanmaktadır. Bandura, öğrenmenin yalnızca bireyin kendi deneyimleri yoluyla değil, başkalarını gözlemleyerek de gerçekleşebileceğini savunmuştur. Bu nedenle video modelle öğretim, gözlem ve taklit yoluyla öğrenmeyi teşvik eden bir yöntemdir (Gül ve Vuran, 2010). Albert Bandura'nın sosyal öğrenme kuramında, kişinin gözlem yoluyla öğrenmesini sağlayan üç farklı model bulunmaktadır. Bu modeller, bireyin öğrenme sürecini etkileyen farklı türdeki rehberlik biçimlerini ifade eder. Video modelle öğretim de bu modellerden biri veya birkaçını bir arada kullanarak öğrenme sürecini desteklemektedir (Bandura ve Walters, 1977). Canlı model, gerçek bir kişinin bir davranışı doğrudan gözlemci önünde sergilediği modeldir. Gözlemci, modeli gerçek zamanlı olarak izlemekte ve davranışını öğrenmeye çalışmaktadır. Sözlü direktif ise bir davranışın nasıl yapılacağına dair açıklamalar veya yönergeler verilerek kullanılan modeldir. Bu yöntemde, gözlemin yanı sıra bireyin dinleme ve anlama becerileri ön plandadır (Bayrakçı, 2007). Video modelleme yöntemi, sembolik modelin etkili bir kullanımudur ve bireyin öğrenme sürecine göre farklı şekillerde uygulanabilir. Bu uygulama türleri, bireyin öğrenme becerilerini desteklemek ve hedef davranışı kazandırmak için esnek bir yapı sunmaktadır.

2.6. Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Video Modelle Taklit Becerilerinin Öğretimi ile İlgili Yürütülen Ulusal ve Uluslararası Çalışmalar

Charlop-Christy ve Freeman (2000), OSB olan çocuklarda beceri kazandırma süreçlerini karşılaştırmak amacıyla bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışma, beceriler arası çoklu başlama modeli kullanılarak, her biri için iki durum içeren 5 çocukla

yürütülmüştür. Öğretim sonrası, video modelle öğretim yönteminin, canlı modele göre daha hızlı bir öğrenme sağladığı ve genelleme çalışmalarında daha etkili olduğu tespit edilmiştir.

Nikopoulos ve Kenan (2003), çalışmada oyun sırasında sosyal etkileşim becerilerini artırmayı amaçlamıştır. 9-15 yaş arasındaki 7 katılımcıyla çoklu uygulama modeli kullanarak video modelle öğretim yöntemini uygulamışlardır. Katılımcılara oyun esnasında sosyal etkileşim içeren kayıtlar izletilmiş ve 4 katılımcının sosyal etkileşim başlatma konusunda olumlu gelişmeler gösterdiği gözlemlenmiştir. Katılımcıların oyuna uygun şekilde katılım hızlarının arttığı, oyuncak, ortam ve farklı yaşlılarla bu becerileri genelleyebildikleri belirtilmiştir. Ayrıca, öğretimden 2 ay sonra bu becerilerin kalıcılığını koruduğu ifade edilmiştir.

Wert ve Neisworth (2003), 4 yaşında olan beş çocuk üzerinde gerçekleştirdikleri araştırmada, bireylerin kendi videolarını izleyerek model olma yönteminin, spontan ricada bulunma becerisini geliştirmedeki etkisini incelemişlerdir. Denekler arası çoklu başlama modeli kullanılan bu çalışmada, kendi videosu ile model olma yönteminin davranış kazandırmada etkili olduğu vurgulanmıştır. Araştırma sonuçları, bireyin kendi videosunu kullanarak model olmasının, hedeflenen davranışların artırılmasında etkili bir yöntem olduğunu göstermiştir. Bu çalışma, spontan ricada bulunma becerisinin bireyin kendisinin model olduğu video modeli ile kazandırılmasını ele almış ve denekler arası çoklu başlama modeli çerçevesinde yürütülmüştür.

Sani Bozkurt (2011), OSB' li çocuklara rol yapma becerilerini öğretirken, akran ve yetişkin modellerin kullanıldığı video modelleme öğretim uygulamalarının etkililiği ve verimliliğinin farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Ayrıca, çalışmaya katılan çocukların ebeveynlerinin bu öğretim sürecine ilişkin görüşleri de incelenmiştir. Uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli kullanılan araştırmaya üç çocuk katılmıştır. Araştırma sonuçları, OSB' li çocuklara rol oyun becerilerinin öğretiminde akran ve yetişkin modelin kullanıldığı video modelle öğretim uygulamasının etkili olduğunu göstermektedir.

Gülsöz (2014), yüksek fonksiyonlu OSB tanısı olan öğrencilere soğuk içecek hazırlama ve sunma becerilerinin kazandırılmasında videoyla model olma yönteminin etkisi araştırılmıştır. Denekler-arası çoklu yoklama modeli ile yürütülen bu çalışmaya üç

çocuk katılmıştır. Araştırma sonuçları, videoyla model olma yönteminin yüksek fonksiyonlu OSB'li bireylere soğuk içecek hazırlama ve sunma becerilerini öğretmede etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, öğretim süreci tamamlandıktan sonra, öğrencilerin kazandıkları becerileri sürdürebildiklerini de göstermektedir.

Öncül (2015), OSB'li çocuklara sembolik oyun becerilerinin öğretiminde, küçük grup öğretimi şeklinde sunulan canlı modelleme ve video modelleme yöntemlerinin etkililiği ve verimliliği karşılaştırılmıştır. Uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modelinin kullanıldığı bu araştırmaya üç çocuk katılmıştır. Araştırma bulguları hem canlı modelleme hem de video modelleme yöntemlerinin OSB'li çocuklara sembolik oyun becerilerini kazandırmada etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, bu yöntemlerle öğrenilen becerilerin öğretim süreci tamamlandıktan sonra da sürdürülebilir olduğu ve farklı materyaller ile farklı kişiler üzerinde genellenebildiği belirlenmiştir. Sonuçlar, edinim aşamasında video modelleme yönteminin daha etkili olduğunu; kalıcılık aşamasında ise canlı modellemenin daha başarılı sonuçlar verdiğini göstermektedir. Genelleme aşamasında ise iki yöntem arasında belirgin bir fark olmadığı tespit edilmiştir.

Besler (2015), bu çalışma iki temel amaca odaklanmaktadır. Birincisi, annelerin video modelleme yöntemini uygulama becerisini değerlendirmek, ikincisi ise bu yöntemin otizmli çocuklar üzerindeki etkisini incelemektir. Çoklu yoklama modelinin kullanıldığı bu araştırmaya, OSB'li çocukların ebeveynleri katılmıştır. Elde edilen bulgular, bu öğretim stratejisinin öz-bakım, sosyal ve akademik beceriler gibi çeşitli alanlarda pek çok becerinin kazandırılmasında etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Acar (2015), bu araştırmada OSB'li çocuğa sahip annelerin sosyal öykü hazırlama ve uygulama becerileri ile video modelleme yöntemiyle öğretim yapabilme bilgi ve yetkinliklerini kazanmaları incelenmiştir. Ayrıca, her iki aile eğitim programını tamamlayan anneler tarafından sunulan sosyal öykülerin ve video modelleme yönteminin, çocukların hedeflenen sosyal becerileri öğrenmeleri üzerindeki etkililiği ve verimliliği açısından farklılık gösterip göstermediği değerlendirilmiştir. Uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modelinin kullanıldığı çalışmaya, üç erkek çocuk ve onların anneleri katılmıştır. Analiz sonuçları, annelerin sosyal öyküleri %100 doğru şekilde yazabildiğini ve aynı doğruluk oranıyla video klip hazırlayabildiğini ortaya koymuştur. Ayrıca, bulgular annelerin öğrendikleri her iki öğretim yöntemini yüksek düzeyde güvenilir bir

şekilde uygulayabildiklerini, bu becerileri sürdürdrebildiklerini ve farklı becerilerin öğretimine yönelik sosyal öykü yazımına genelleyebildiklerini göstermektedir.

Töret (2016), bu araştırmanın üç amacı bulunmaktadır: (1) KTE'nin OSB'li çocukların nesnel eylem ve jest takliti becerileri edinimi, bu becerilerin kendiliğinden kullanımı ve sürdürülebilirliği üzerindeki etkisini belirlemek, (2) KTE ile öğretimin motor ve sözel taklit, ortak dikkat, iletişim becerileri, oyun becerileri ve bağlama uygun dil kullanımı üzerindeki etkilerini incelemek, (3) KTE'nin taklit becerileri öğretimindeki etkisini sosyal geçerlik açısından değerlendirmektir. Denekler arası çoklu başlama düzeyi deseni kullanılan bu modeli üç denek oluşturmuştur. Araştırma sonucuna göre KTE ile sunulan nesnel eylem ve jest takliti becerileri öğretimi, bu becerilerin kendiliğinden kullanımında etkili olmuştur ancak izleme oturumlarında kullanım düzeylerinde düşüş gözlenmiştir. Birinci, ikinci ve üçüncü deneklerde motor ve sözel taklit, oyun becerileri, ortak dikkat, iletişimsel davranışlar, sözcük bilgisi ve bağlama uygun dil kullanımında ilerlemeler kaydedilmiştir.

Pektaş Karabekir (2016), bu çalışmada otizmlili çocuklara yüz ifadeleri, jest kullanımı ve sözel ifadelerden oluşan sosyal tepki davranışlarını öğretmek amacıyla akıllı tahta kullanılarak sunulan video modelleme yönteminin etkililiği araştırılmıştır. Tek denekli araştırma modellerinden biri olan katılımcılar arası yoklama denemeli çoklu yoklama modeli kullanılarak gerçekleştirilen bu çalışmaya dört erkek çocuk katılmıştır. Elde edilen bulgular, araştırmaya katılan çocukların akıllı tahta aracılığıyla sunulan video modelleme yöntemiyle bağlama uygun sosyal tepki davranışlarını (yüz ifadeleri, jestler ve sözel ifadeler) öğrendiğini ve bu becerileri farklı ortamlar ve kişiler üzerinde genelleyebildiğini ortaya koymuştur.

Yavuz (2016), araştırmanın amacı, OSB olan çocuklara ev içi becerilerden poşet çay hazırlama ve kaşarlı tost yapma davranışlarının öğretiminde, videoyla model olma ve video ipucu yöntemlerinin etkililik ve verimliliğini karşılaştırmaktır. Çalışma için çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. 16-17 yaşlarında üç erkek çocuk katılmıştır. Araştırma bulguları, araştırmaya katılan üç deneğin video ipucu yöntemiyle tüm hedef davranışları kazandığını ortaya koymuştur. Videoyla model olma yönteminde ise iki denek hedef davranışları kazanırken, bir denek hedef davranışı öğrenememiştir. Bulgular, video ipucu yönteminin videoyla model olma yöntemine kıyasla daha verimli olduğunu göstermektedir.

Terzioğlu (2017), araştırmanın amacı, OSB tanısı almış bir օđrenciye tablet bilgisayar aracılığıyla sunulan video modelleme yօntemiyle kendini tanıtma, eşyalarını başkalarıyla paylaşma ve devam eden etkinliğe katılma gibi sosyal becerilerin օđretiminde bu yօntemin etkililiğini incelemektir. Çalışmada, tek denekli araştırma modellerinden biri olan yoklama evrelili beceriler arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcısı, ilkokul birinci sınıfta kaynaştırma eğitimine devam eden 7 yaşındaki bir erkek օđrencidir. Araştırma sonuçları, tablet bilgisayar aracılığıyla sunulan video modelleme օđretiminin, OSB'li օđrenciye sosyal beceriler kazandırmada etkili olduğunu gօstermektedir. Ayrıca, օđrencinin օđrendiđi sosyal becerileri օđretim süreci tamamlandıktan dօrt ve beş gün sonra da koruduğu ve farklı kişilerle farklı videolar kullanılarak bu becerileri genelleyebildiği belirlenmiştir.

Tunçel (2017), araştırmada, otizmlili çocuklara nesne gօstererek ortak dikkat başlatma becerisinin kazandırılmasında video modelleme yօnteminin etkililiği değerlendirilmiştir. Çalışma, 4 ile 4,5 yaş aralığında bulunan  erkek otizmlili ocuk ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, tek denekli araştırma modellerinden biri olan "denekler arası yoklama denemeli çoklu yoklama modeli" kullanılmıştır. Elde edilen bulgular, video modelleme օđretim yօnteminin, çocukların nesne gօstererek ortak dikkat başlatma becerisini kazanmalarında etkili olduğunu gօstermiřtir. Ayrıca, ocukların bu beceriyi օđretim tamamlandıktan sonra 7, 14 ve 28 gün boyunca korudukları ve farklı kişiler ile ortamlarda genelleyebildikleri gօzlemlenmiřtir.

Yavuz (2017), bu araştırmada OSB tanısı almış çocuklara, yaya becerilerinden biri olan st geçit kullanarak karşıdan karşıya geçme becerisinin օđretiminde videoyla model olma yօnteminin etkililiği incelenmiştir. Ayrıca, katılımcıların օđrendikleri beceriyi sürdürme ve farklı ortamlara genelleme düzeyleri değerlendirilmiştir. Çalışma, 7-8 yaş aralığında bulunan  OSB'li ocuk ile yürütülmüş olup, tek denekli araştırma modellerinden biri olan katılımcılar arası yoklama evrelili çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırma bulguları, tüm katılımcıların st geçit kullanarak karşıdan karşıya geçme becerisini başarıyla edindiklerini ve օđretim tamamlandıktan sonra bir,  ve beş hafta boyunca bu beceriyi sürdürebildiklerini ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra, katılımcıların օđrendikleri beceriyi, şehirdeki farklı bir st geçidi kullanarak da genelleyebildikleri gօzlemlenmiřtir.

Kaptan (2018), bu çalışmanın temel amacı OSB tanısı almış çocuklara sosyodramatik oyun becerilerinin kazandırılmasında video modelleme öğretim yönteminin etkililiğini belirlemektir. Araştırma, yaşları 6 ile 9 arasında değişen, üçü erkek biri kız olmak üzere dört OSB'li çocuk ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma, tek denekli araştırma modellerinden biri olan "yoklama evreli çoklu yoklama modeli" doğrultusunda tasarlanmıştır. Araştırma sonuçları, video modelleme öğretiminin OSB'li çocuklara sosyodramatik oyun becerilerini kazandırmada etkili olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, katılımcıların oyun içinde yer alan manav ve müşteri rollerine ilişkin öğrendikleri becerileri farklı bireyler üzerinde genellebildikleri ve öğretim sürecinin tamamlanmasının ardından 15 gün sonra gerçekleştirilen izleme oturumlarında her iki role ait becerileri sürdürebildikleri gözlemlenmiştir.

Şengül (2018), araştırmada, OSB) tanısı almış çocukların nesneli oyunlarının karmaşıklık düzeyi, taklit becerileri ile alıcı ve ifade edici dil sözcük dağarcıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya, yaşları 2 yıl ile 5 yıl 11 ay arasında değişen toplam 61 OSB'li çocuk katılmıştır. Araştırmada yer alan çocuklar, amaçsal örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Yapılan analizler sonucunda, sözel dil becerisine sahip OSB'li çocukların, sözel dil becerisi olmayan çocuklara kıyasla nesneli oyun ve taklit becerilerinde daha yüksek puan aldıkları tespit edilmiştir. Ayrıca, sözel dil becerisine sahip çocukların nesneli oyun puanları ile anında taklit, ertelenmiş taklit ve ifade edici dil sözcük dağarcıkları arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ancak, alıcı dil sözcük dağarcığı ile nesneli oyun puanı arasında herhangi bir ilişki tespit edilmemiştir.

Bülbül (2019), katılımcı çocukların taklit performansları, taklit görevlerini izlerken modele yönelttikleri görsel dikkat, taklit becerileri ile görsel dikkat arasındaki ilişki ve gelişim alanlarına göre belirlenen gelişim yaşları arasındaki bağlantılar incelenmiştir. Çalışmaya, bilişsel gelişim yaşlarına göre eşleştirilmiş, kronolojik yaşları 18 ila 36 ay arasında değişen üç farklı grup katılmıştır: 30 OSB tanılı çocuk, 30 gelişimsel geriliği (GG) olan çocuk ve 32 tipik gelişim gösteren (TGG) çocuk. Araştırmada ilişki tarama modeli kullanılmıştır. Elde edilen bulgular, GG grubundaki çocukların tüm taklit türlerindeki performansları ile tüm gelişim alanları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. TGG grubundaki çocuklarda ise nesneye yönelik anlamsız taklit puanları ile alıcı dil gelişim yaşları arasında bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir.

Evren (2021), otizmlı çocukların nesnelı eylemleri taklit etme düzeylerine baba aracılığıyla sunulan video modelleme öğretiminin etkisi incelenmiştir. Ayrıca, ğretim sürecinin tamamlanmasının ardından çocukların becerileri ne ölçüde koruyabildikleri ve babalar açısından ğretim yönteminin sosyal geçerlik düzeyinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma, tek denekli deneysel desenlerden biri olan "denekler arası çoklu yoklama deseni" kullanılarak tasarlanmış ve çalışmaya 40-43 ay aralığında bulunan ikisi kız, biri erkek olmak üzere üç otizmlı çocuk katılmıştır. Elde edilen bulgular, baba aracılı video modelleme öğretiminin, otizmlı çocukların nesnelı eylemleri taklit etme becerileri üzerinde iki çocuk için etkili olduğunu ortaya koymuştur. Diğer ocuğun ise taklit performansının başlangıç düzeyine kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Kaya (2021), OSB tanısı almış bireylere uzaktan eğitim yoluyla sunulan video modelleme uygulamalarının, yabancı kişilerden korunma becerisini öğretmede ne derece etkili olduğunu incelemektir. Çalışmada, tek denekli araştırma yöntemlerinden biri olan katılımcılar arası yoklama denemeli çoklu yoklama modeli kullanılmış ve araştırmaya  ğrenci katılmıştır. Araştırma bulguları, uzaktan eğitim yöntemiyle sunulan video modelleme uygulamalarının OSB'li bireylerin hedeflenen davranışları öğrenmelerinde olumlu değişim sağladığını göstermektedir. Ayrıca, elde edilen sonuçlar, video modelleme uygulamalarının yabancılardan korunma becerisinin kazandırılması, sürdürülmesi ve farklı durumlara genellemesi açısından etkili bir yöntem olduğunu ortaya koymuştur.

ınar (2022), araştırmanın amacı, video modelleme ğretim yönteminin OSB tanısı almış  çocuğa hayali oyun becerilerini kazandırmadaki etkililiğini değerlendirmektir. Bu doğrultuda, araştırmada tek denekli araştırma yöntemlerinden biri olan "katılımcılar arası yoklama evrelı çoklu yoklama modeli" kullanılmıştır. Araştırma bulguları incelendiğinde, video modelleme yönteminin OSB'li çocuklara hayali oyun becerilerini öğretmede başarılı olduğu, katılımcıların bu becerileri sürdürebildiği ve çalışmanın sosyal geçerliliğinin yüksek olduğu belirlenmiştir.

Keskin (2023), bu araştırmanın amacı, dijital ortamda sunulan modeller kullanılarak taklit becerilerinin ğretiminin, OSB tanısı almış çocuklar üzerindeki etkililiğini değerlendirmektir. Çalışma, 2022 yılında Afyonkarahisar ilinde, 3-6 yaş aralığında bulunan üç erkek çocuk ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, tek denekli araştırma desenlerinden biri olan "katılımcılar arası çoklu başlama düzeyi modeli" kullanılmıştır.

Araştırma sonuçları, dijital ortamda sunulan modeller aracılığıyla gerçekleştirilen taklit becerisi öğretiminin 8-10 hafta süresince OSB'li çocukların taklit becerilerini edinmelerinde etkili olduğunu ve bu becerinin farklı bireyler üzerinde genellenebildiğini ortaya koymuştur.

Gültekin (2023), araştırmanın amacı, OSB tanısı almış bireylere siber zorbalıkla baş etme becerilerini kazandırmada video modelleme öğretim yönteminin etkililiğini değerlendirmektir. Pilot uygulamaya, yaşları 14 ile 16 arasında değişen ve OSB tanısı bulunan dört erkek öğrenci katılmıştır. Çalışma, katılımcılar arası yoklama denemeli çoklu yoklama modeli kullanılarak yürütülmüştür. Araştırma bulguları, video modelleme öğretim yönteminin siber zorbalıkla baş etme becerilerinin kazandırılmasında etkili olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, katılımcıların edindikleri hedef becerileri izleme oturumlarında koruyabildikleri ve farklı araç-gereçler ile farklı bireylere genelleme bildikleri gözlemlenmiştir.

Gökçe (2023), araştırmanın amacı, OSB tanısı almış çocuklara sosyal tepki davranışlarının (STD) edinimi, kalıcılığı ve genellemesinde video model (VM) ve video animasyon model (VAM) ile yapılan öğretim yöntemlerinin etkililik ve verimliliklerinin karşılaştırılmasıdır. Araştırmaya, yaşları 4 ile 6 arasında değişen ve OSB tanısı almış üç çocuk ile anneleri katılmıştır. Araştırmada, eş zamanlı olmayan çoklu başlama düzeyi ile uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modelinin iç içe geçmiş biçiminin katılımcılar arası yinelenmesi kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında katılımcıların bağlama uygun sosyal tepki davranışlarının (STD) ediniminde, video model (VM) ve video animasyon model (VAM) ile yapılan öğretimlerin etkililiği açısından bir fark olmadığını göstermiştir. Araştırmanın verimlilik bulguları, her bir katılımcıya STD ve yüz ifadesi davranışlarının öğretiminde VM ve VAM ile yapılan öğretimlerin verimliliğinin değişken olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmada, sözel ifade davranışının öğretiminde VM'nin, jest davranışının öğretiminde ise VAM ile yapılan öğretimin daha verimli olduğu gözlemlenmiştir. Sosyal geçerlik verilerinden elde edilen bulgulara göre, katılımcı çocuklar, anneleri ve öğretmenleri uygulamaya ilişkin olumlu görüş bildirmiştir.

Kızılkaya (2024), bu çalışmanın amacı OSB tanısı almış küçük çocuklara dış fırçalama becerisinin öğretilmesinde, ebeveynlerine koçluk yapılarak video modellerin etkililiğini belirlemektir. Araştırmaya, yaşları 5 ile 8 arasında değişen 2 erkek ve 1 kız çocuk ile bu çocukların ebeveynleri katılmıştır. Araştırma, tek denekli araştırma

modellerinden değişen ölçütler modeline göre desenlenmiştir. Çalışmanın sonucunda ise ebeveynlere koçluk yapıldığında, ebeveynlerin video modelle öğretim yöntemini uygun şekilde kullanarak çocuklarına diş fırçalama becerisini kazandırdığı gözlemlenmiştir.

Eriş (2024), bu araştırma, video modelleme öğretim yönteminin OSB tanısı almış çocukların oyun oynama becerilerini geliştirmedeki etkililiğini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, tek denekli araştırma modellerinden biri olan "denekler arası yoklama denemeli çoklu yoklama modeli" kullanılmıştır. Araştırmaya, OSB tanısı konmuş ve atipik otizm teşhisi almış 7 yaşındaki üç erkek çocuk katılmıştır. Araştırma bulguları, video modelleme yönteminin OSB'li çocuklara oyun oynama becerisi kazandırmada etkili olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, katılımcıların uygulama süreci tamamlandıktan sonra 1., 2. ve 4. haftalarda edindikleri becerileri koruyabildikleri gözlemlenmiştir.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evreni ve örnekleme, veri toplama araçları, veri toplama süreci ile veri analizine ilişkin detaylı bilgilere yer verilmektedir.

3.1. Araştırmanın Tipi

Bu araştırma, video modelleme yöntemiyle taklit becerilerinin öğretim sürecinin OSB tanısı almış çocukların taklit becerilerinin öğretimine ilişkin etkililiğini belirlemek amacıyla tek denekli araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

3.2. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, tek denekli araştırma modellerinden katılımcılar arası çoklu başlama düzeyi modeli kullanılmıştır. Bu model aracılığıyla, OSB tanısı almış çocuklara video modelle öğretim uygulanarak taklit becerilerinin öğretimi hedeflenmiştir. Tek denekli araştırma modelleri, bireysel davranışların derinlemesine incelenmesini sağlar ve uygulanan müdahalenin etkinliğini değerlendirmek için etkili bir yöntem sunar. “Tek denekli” terimi, araştırmanın yalnızca bir katılımcı üzerinde yapıldığı anlamına gelmez; bunun yerine, her bir katılımcının kendi kontrolü olarak ele alındığı bir tasarımı ifade eder. Bu araştırma modeli, özellikle küçük bir örneklem grubuyla çalışılan ve bireysel farklılıkları derinlemesine analiz edilmesi gereken durumlarda etkili bir yöntemdir (Jhangiani, Chiang, Price, 2015).

OSB tanısı alan çocuklara video modelle sunulan taklit becerilerinin öğretim uygulamasının etkililiğini belirlemek amacıyla, tek denekli araştırma modellerinden katılımcılar arası çoklu başlama düzeyi modeli kullanılmıştır. Bu çalışmada, katılımcılardan beklenen hedef davranış (halkaları çubuğa takması), yaklaşık 5 saniye gibi kısa sürede gerçekleşen anlık bir davranıştır. Bu özelliği nedeniyle, her oturumda katılımcının başlama düzeyi verisi toplanmıştır.

Araştırmada, her bir katılımcıyla başlama düzeyi oturumu gerçekleştirilmiş ve bu süreçte hedef davranışla ilgili sürekli veri kaydedilmiştir. Başlama düzeyi oturumları, katılımcıların müdahaleden önceki mevcut performanslarını belirlemek ve bu performansın müdahale sürecindeki değişimlerini izlemek amacıyla uygulanmıştır. Uygulama grubundaki ilk katılımcı ile düzenlenen başlama düzeyi oturumları bir başlama

verisi, üç öğretim oturumu ile çalışmaya başlanılmıştır. İlk katılımcıya uygulama yapılırken aynı zamanda diğer katılımcılardan da başlama verisi alınmıştır. İlk katılımcı uygulamadaki süreci tamamladıktan sonra sırasıyla diğer katılımcılara da ayrı ayrı uygulama yapılmıştır. Ölçütü karşılayan katılımcılarla uygulama bittikten sonra uygulamanın kalıcılığını tespit etmek amacıyla izleme verisi ikinci ve dördüncü haftalarda toplanmıştır. Kontrol grubundaki katılımcılara herhangi bir öğretim oturumu uygulanmamıştır. Katılımcılardan sadece başlama verisi ve genelleme verisi alınmıştır.

Çoklu başlama modellerinde deneysel kontrol, bağımsız değişkenin etkisinin açık bir şekilde gözlemlenmesiyle sağlanır. Bu kontrol, üç ana ilkeye dayanır. İlk olarak, bağımsız değişkenin uygulandığı durumda veri düzeyinde istendik yönde değişikliğin gözlenmesi gereklidir. Yani, müdahale (örneğin video modelle öğretim) uygulandıktan sonra, hedef davranışlarda olumlu bir değişim beklenir. İkinci ilke, bağımsız değişkenin uygulanmadığı durumlarda veri düzeyinde herhangi bir değişikliğin olmamasıdır. Bu, müdahale öncesinde veya müdahale uygulanmayan katılımcılarda davranışta bir değişiklik olmaması gerektiğini ifade eder. Son olarak, bağımsız değişkenin art arda uygulanmasıyla benzer değişikliklerin gözlemlenmesi sağlanmalıdır. Bu, farklı katılımcılara yapılan müdahaleler sonrasında verilerde benzer bir değişim düzeyinin ortaya çıkmasını ifade eder ve müdahalenin etkinliğini ve genellenebilirliğini gösterir (Olçay-Gül ve Tekin-İftar, 2012).

Bu araştırmanın bağımlı değişkeni, OSB tanısı olan çocukların nesnel taklit becerileri performansıdır. Video modellenmiş öğretim yöntemi kullanılarak bu becerilerin gelişimi incelenmiş ve çocukların taklit becerileri, müdahale sürecindeki performanslarına göre değerlendirilmiştir. Bağımsız değişkeni ise video model öğretimidir.

3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırma 2024 yılının Kasım ve Aralık aylarında İstanbul/Çekmeköy ilçesinde yer alan engelsiz yaşam merkezinde yürütülmüştür. Araştırma, 6 atipik ve 4 otizm tanısı olan 4-5 yaş arasında 3 kız 7 erkek katılımcı ile yürütülmüştür. Tek denekli çalışmalarda örneklemi oluşturan bireyler, katılımcılar olarak tanımlanmaktadır.

Araştırma 10 katılımcı ile tamamlanması hedeflenmiştir. Araştırmaya başlamadan önce çocukların devam ettiği kurumdan yasal izinler alınmıştır (EK 1). Aynı zamanda araştırma öncesinde katılımcılarının ailelerinden sözlü ve yazılı olarak yasal onayları alınmıştır (EK 3). Bu onayda çalışmayla ilgili tüm detaylar ailelerle paylaşılmıştır. Araştırmada gizlilik ve etik kurallara uyulmasını sağlamak amacıyla katılımcılara takma isimler verilmiştir. Katılımcıların kimlik bilgilerinin korunması için alınan bu önlem, araştırmanın etik standartlarla uyumunu garanti etmektedir. Aşağıda, katılımcıların araştırma için belirlenen ön koşul özellikleri detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Bu özellikler, katılımcıların seçim sürecini ve araştırma sürecine uygunluklarını belirlemek amacıyla özenle değerlendirilmiştir.

Katılımcı çocukların sosyodemografik özellikleri aşağıdaki tabloda belirtilmektedir.

Uygulama Grubu: S.A. 4 yaşında atipik otizm tanılı erkek çocuğudur. 1 yıldır tanılanmıştır. 6 aydır bireysel eğitim almaktadır. B.K. 5 yaşında otizm tanılı kız çocuğudur. 3 yıldır eğitim alan aynı zamanda ekstra olarak 2 yıldır yaşam merkezinden eğitim almaktadır. F.N.K. 5 yaşında otizm tanılı kız çocuğudur. 2 buçuk yaşında tanı almıştır. Tanılanmadan hemen sonra eğitime almaya başladığı için gelişim düzeyi iyi durumdadır. 2,5 yıldır eğitim almaktadır. D.E.D. 4 yaşında atipik otizm tanısı olan erkek çocuğudur. 6 aydır eğitime başlamışlardır. Y.E.A. 5 yaşında otizm tanılı erkek çocuğudur. 3 yaşında tanılanmıştır. 1 yıl tanılanmadan eğitim almıştır. Maddi açıdan güçlük yaşadıkları için rapor alıp eğitime devam etmişlerdir. Toplamda 3 yıldır eğitim almaktadır.

Kontrol Grubu: Genetik faktörün etkili olduğu E.D. ve Ö.D. iki kardeşlerdir. 4 yaşında olan E.D. atipik otizm tanılı kız çocuğudur. 3 yaşında tanılanmıştır. 1 yıldır eğitim almaktadır. Aynı zamanda Ö.D. ise 5,5 yaşında otizm tanılı erkek çocuğudur. Aynı şekilde 2,5 yaşında tanılanmıştır. 2 yıldır eğitim almaktadır. H.N. 5 yaşında otizm tanılı erkek çocuğudur. 3 yaşında tanılanmış ve 2 yıldır eğitim almaktadır. M.G. 5 yaşında otizm tanısı olan erkek çocuğudur. 4 yaşında tanı almıştır. 1 yıldır eğitim almaktadır. T.T.Y. 4 yaşında otizm tanılı erkek çocuğudur. 3 yaşında tanılanmış ve 1 yıldır eğitim almaktadır.

Tablo 1.Katılımcı Çocukların Sosyodemografik Tanımlayıcı Tablosu

Uygulama Grubu	Cinsiyet	Yaş	Tanı	Aldığı Eğitim Süresi	Tedil test sonucu
S.A.	Erkek	4	Atipik otizm	6 ay	Alıcı dil:3 yaş 3 ay ifade edici dil:2 yaş 5 ay
B.K.	Kız	5	Otizm	3 yıl	Alıcı dil:4 yaş 1 ay ifade edici dil:2 yaş 8 ay
F.N.K.	Kız	5	Otizm	2.5 yıl	Alıcı dil:4 yaş 5 ay ifade edici dil:4 yaş 3 ay
D.E.D.	Erkek	4	Atipik otizm	6 ay	Alıcı dil:3 yaş 8 ay ifade edici dil:3 yaş 5 ay
Y.E.A.	Erkek	5	Otizm	3 yıl	Alıcı dil:4 yaş 3 ay ifade edici dil:3 yaş 8 ay
Kontrol Grubu	Cinsiyet	Yaş	Tanı	Aldığı Eğitim Süresi	Tedil test sonucu
E.D.	Kız	4	Atipik otizm	1 yıl	Alıcı dil:3 yaş ifade edici dil:2 yaş 5 ay
Ö.D.	Erkek	5,5	Otizm	2 yıl	Alıcı dil:4 yaş 8 ay ifade edici dil:4 yaş
H.N.	Erkek	5	Otizm	2 yıl	Alıcı dil:4 yaş 3 ay ifade edici dil:3 yaş 8 ay
M.G.	Erkek	5	Otizm	1 yıl	Alıcı dil:3 yaş 5 ay ifade edici dil:2 yaş 6 ay
T.T.Y.	Erkek	4	Otizm	1 yıl	Alıcı dil:3 yaş 5 ay ifade edici dil:3 yaş

Tedil testi katılımcıların alıcı dil becerilerini ölçmek için uygulanmıştır. Verilen yönergeleri anlamlandırmaları açısından önemli bir detay taşımaktadır.

Katılımcılarda Ön Koşul Özellikleri:

- Katılımcının OSB tanısı almış olması
- Ortalama 3 sn. göz kontağı kurabilmesi
- Sınırlı şekilde adına tepkide bulunabilmesi
- Fiziksel ipucunu kabul etmesi
- Tek basamaklı basit yönergeleri yerine getirebilmesi
- Etkinlikle meşgul olma süresi en az 1 dakika olması
- Tablette ekrana yansıyan görüntüyü en az 4 sn. izleyebilmesi
- Otizme eşlik eden farklı bir yetersizlik türünün bulunmaması (fiziksel, görme, işitme vb.) bulunmaması
- Taklit becerilerini yerine getirebilecek motor becerilere sahip olması
- Tedil testindeki alt alan alıcı dil kısmından en düşük 3 yaş 0 ay puanı almış olmak.

3.4. Verilerin Elde Edilmesi

Katılımcıların belirlenme sürecinde, onların araştırmaya uygunluğunu değerlendirmek amacıyla kapsamlı bir inceleme yapılmıştır. Bu süreçte, katılımcıların

tıbbi tanı raporları, gelişimsel değerlendirme raporları ve eğitsel performanslarına ilişkin belgeler detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bu belgeler, katılımcıların araştırmada yer alabilmesi için gerekli olan kriterleri karşılayıp karşılamadığını belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Buna ek olarak, katılımcıların aileleri ve öğretmenleriyle gerçekleştirilen görüşmelerde, çocukların gelişim öykülerine dair ayrıntılı bilgiler alınmıştır. Bu görüşmeler, katılımcıların bireysel gelişim süreçleri, güçlü yönleri ve ihtiyaçları hakkında daha derin bir anlayış sağlamak amacıyla yapılmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda, belirlenen ön koşul becerilerini yerine getirdiği tespit edilen katılımcılar ile uygulama aşamasına geçilmiştir.

3.4.1. Veri Toplama Araçları

Video modelleme öğretim yöntemi ile taklit becerilerinin öğretiminin OSB olan çocuklarda etkililiğinin incelenmesi amacıyla planlanan çalışmada, TEDİL Testi, Taklit Becerileri Değerlendirme Aracı (tek basamaklı yönerge formu), Ebeveyn Gönüllü Olur Formu ve Başlama Düzeyi, Öğretim, İzleme, Genelleme Oturumları Veri Toplama ve Gözlemciler Arası Güvenirlilik Kayıt Formu, Uygulama Güvenirliliği Formu ve son olarak Ebeveynler İçin Sosyal Geçerlilik Formu uygulanmıştır.

TEDİL, Test of Early Language Development (TELD-3) (EK 5)

Bu test, bireysel olarak uygulanan, norm referanslı bir değerlendirme aracı olup, 2 yaş 0 ay ile 7 yaş 11 ay arasındaki çocukların alıcı ve ifade edici sözel dil becerilerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Test, A ve B olmak üzere iki paralel formdan oluşmaktadır. Her form, alıcı ve ifade edici olmak üzere iki alt test içermektedir. Bu alt testler, dilin anlambilgisi, biçimbilgisi ve sözdizimi alanlarını değerlendiren maddelerden oluşmaktadır. Her bir formda toplam 76 madde yer almakta olup, bazı maddelerde çocuklardan gösterilen veya betimlenen resimleri tanımlamaları, diğerlerinde ise sözel yönergeleri yerine getirmeleri ve sorulara sözlü yanıt vermeleri beklenmektedir. TEDİL'in beş temel amacı bulunmaktadır: (a) erken dil gelişimi açısından akranlarına kıyasla belirgin bir gecikme yaşayan çocukları tespit ederek erken müdahale sürecine yönlendirmek, (b) bireysel olarak çocuğun sözel açıdan güçlü ve zayıf yönlerini belirlemek, (c) olası bir dil terapisi sürecinde çocuğa uygun programın belirlenmesine rehberlik etmek, (ç) erken çocukluk dönemindeki dil becerilerini araştırmalarda bir ölçüm aracı olarak kullanmak ve (d) diğer değerlendirme yöntemlerini destekleyici bir kaynak olarak hizmet etmek. TEDİL'in pilot çalışmaları tamamlandıktan sonra, geçerlilik, güvenilirlik ve standardizasyon süreci

yürütülmüştür. Bu aşamada, AERA, APA ve NCME'nin (1999) Eğitimde ve Psikolojide Ölçme Standartlarından yararlanılmıştır (Ramos ve ark., 2006). TEDİL'in güvenilirlik çalışmaları kapsamında, iç tutarlılık, istikrar ve eşdeğerlik düzeylerini belirlemek amacıyla alternatif formlar analizi ile puanlayıcılar arası güvenilirlik analizleri gerçekleştirilmiştir. Geçerlilik çalışmaları ise içerik geçerliliği, ölçüt geçerliliği ve yapı geçerliliği analizlerini içermektedir. Elde edilen sonuçlar, TEDİL'in yüksek derecede geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermiştir. Ayrıca, 1627 katılımcıdan oluşan geniş ve temsil gücü yüksek bir örneklem ile normlarının belirlendiği ve ayırt edici özelliğe sahip olduğu kanıtlanmıştır (Güven ve Topbaş, 2014)

Taklit Becerileri Değerlendirme Aracı (EK 6)

Erken çocukluk dönemindeki OSB olan çocukların motor taklit becerilerini değerlendirmek amacıyla tasarlanmıştır. Formda 30 adet nesnesiz motor taklit becerisi ve 28 adet nesneli motor taklit becerisi bulunmaktadır. Uygulayıcılar, katılımcılardan belirli taklit becerilerini yerine getirmelerini isteyip, bunu 'Böyle yap.' Şeklinde yönerge ile sağlamaktadır. Her katılımcı için formun doldurulması bir seans süresince tamamlanmaktadır. Bu süreçte öğretmenler, katılımcılara belirli aralıklarla bu taklit becerilerini göstermekte ve katılımcının tepkisine göre formu doldurmaktadır. Eğer katılımcı beceriyi yerine getirirse, ilgili 'Yerine getirdi (+)' kutucuğu işaretlenir; yerine getiremezse 'Yerine getiremedi (-)' kutucuğu işaretlenir.

Ebeveyn Gönüllü Olur Formu (EK 4)

Araştırma, etik kurallar doğrultusunda yürütülmüş ve bu kapsamda katılımcıların ebeveynlerinden yazılı onam alınmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan bu onam formu, uygulamadan önce ebeveynlere sunulmuş ve araştırmanın amacı, süreci, yöntemleri ve katılımcılar üzerindeki potansiyel etkileri detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

Başlama Düzeyi, Öğretim, İzleme, Genelleme Oturumları Veri Toplama ve Gözlemciler Arası Güvenirlik Kayıt Formu (EK 9)

Araştırmada hedef taklit becerileri, her bir katılımcının taklit değerlendirme performansı dikkate alınarak uygulama grubu ve kontrol grubu şeklinde ayrıştırılmıştır. Bu ayırım, katılımcıların mevcut beceri düzeylerinin belirlenmesi ve araştırmanın sonuçlarının karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi açısından önemli bir temel

oluşturmuştur. Belirlenen hedef taklit becerilerine ilişkin verilerin sistematik bir şekilde toplanabilmesi için özel olarak veri toplama kayıt formları hazırlanmıştır. Bu formlar, her bir katılımcının taklit becerilerindeki ilerlemeyi izlemek ve uygulama sürecinin etkinliğini değerlendirmek amacıyla tasarlanmıştır. Formlar hem uygulama grubu hem de kontrol grubundaki katılımcıların performanslarını detaylı bir şekilde kayıt altına alarak araştırmanın güvenilirliğini ve geçerliliğini artırmayı hedeflemiştir.

Uygulama Güvenirliği Formu (EK 11)

Araştırmanın uygulama güvenirliliğini değerlendirmek için özel olarak tasarlanan form, uygulama sürecinin doğruluğunu ve tutarlılığını belgelemek amacıyla hazırlanmıştır. Bu form, değerlendirme oturumlarında uygulama güvenirliliğinin belirlenmesine yönelik bir araç olarak kullanılmıştır ve uygulayıcının davranışlarını içeren maddelerden oluşmaktadır. Formda, uygulamacının süreç boyunca yapması gereken davranışlar net ve ölçülebilir bir şekilde 8 madde halinde sıralanmıştır. Bu maddeler, araştırmanın standartlara uygun bir şekilde yürütülmesini ve uygulamaların protokole uygun olarak gerçekleştirilmesini sağlamak için detaylı bir biçimde hazırlanmıştır.

Ebeveynler İçin Sosyal Geçerlilik Formu (EK 12)

Araştırmanın etkililiğini değerlendirmek amacıyla, katılımcıların ebeveynlerine sunulan bir form hazırlanmıştır. Bu form, ebeveynlerin araştırmanın hedef becerisi ile ilgili görüşlerini almayı ve uygulamanın etkisine dair geri bildirim sağlamayı amaçlamaktadır. Form, 7 kapalı uçlu sorudan oluşmaktadır ve ebeveynlerin yapılandırılmış bir şekilde değerlendirme yapabilmesini kolaylaştıracak şekilde tasarlanmıştır.

3.5.Uygulama Ortamı ve Kullanılan Materyaller

Araştırmada tüm oturumlar, katılımcıların gittikleri yaşam merkezinde, eğitim aldıkları dersliklerde gerçekleştirilmiştir. Genelleme evresinin de aynı eğitim ortamında yürütülmesi, bu evrede elde edilen becerilerin, katılımcıların günlük yaşamlarına ve çevresine entegre edilmesini sağlamış ve öğrenilen becerilerin sürdürülebilirliğine dair veriler sunmuştur. Bu şekilde, eğitim sürecinin her aşaması, katılımcıların en rahat ve alışkın oldukları ortamda gerçekleştirilmiş olup, doğal ortamda öğrenme süreçlerinin daha etkili ve verimli olduğu varsayımı güçlendirilmiştir. Eğitim ortamı katılımcıların

dikkatini dağıtmayacak şekilde düzenlenmiştir. Araştırmanın gerçekleştirildiği ortamlar Şekil 1 ve Şekil 2’de gösterilmiştir.

Şekil 1.Çalışmanın Uygulandığı Birinci Ortama Ait Yer

Öğretim ve genelleme oturumlarının gerçekleştiği sınıflarda bir adet çalışma masası, iki adet öğrenci sandalyesi, iki adet oyuncak dolabı, bir adet eğitim materyallerinin bulunduğu rafli dolap bulunmaktadır. Katılımcıların derslik saatine göre sınıf ortamı değişiklik göstermiştir. Araştırmanın geçtiği ikinci odada aynı özellikleri taşımaktadır. Araştırmanın gerçekleştiği diğer ortam Şekil 3.2’de yer alan resimde yer almaktadır.

Şekil 2.Çalışmanın Uygulandığı İkinci Ortama Ait Yer

Araştırmada kullanılan materyaller:

- Bir adet Macbook M1 Macos işlemci 13.3 inç bilgisayar
- Sembol pekiştireç tahtası
- Video çekimi yapabilen akıllı telefon
- Akıllı telefonun konulması için kullanılan tripot
- Uygulama esnasında kullanılan hedef davranışın olduğu video modelinin kaydedildiği ortalama 3 sn. olan video
- Video kayıtlarının saklanabilmesi için hard disk.
- Renkli halkalar oyuncak

3.6. İşlem

Bu araştırmada, Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) tanısı olan çocuklara video model aracılığıyla taklit becerisinin öğretildiği uygulama süreci, dört ana aşamadan oluşmaktadır: başlama düzeyi, öğretim, genelleme ve izleme oturumlarıdır. Uygulama sürecinin tüm oturumları araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. İlk olarak, başlama düzeyi oturumu, katılımcıların mevcut beceri düzeylerini belirlemek amacıyla uygulanmıştır. Bu oturum, katılımcıların müdahaleden önceki performanslarını ölçerek, temel beceri seviyelerinin tespit edilmesine olanak sağlamıştır. Ardından öğretim oturumları başlatılmıştır. Bu aşamada, katılımcılara video model aracılığıyla doğru taklit davranışları gösterilmiştir. Video, çocuklara hedef davranışları nasıl gerçekleştireceklerini gösteren model olarak sunulmuş ve bu davranışlar pekiştirilerek çocukların öğrenmesi desteklenmiştir. Genelleme oturumları, öğretim sürecinde kazandıkları becerilerin farklı ortamlar ve koşullarda sürdürülebilirliğini test etmek amacıyla yapılmıştır. Bu aşamada, çocukların öğrendikleri taklit becerilerini farklı bağlamlarda ve farklı koşullarda gösterip göstermedikleri gözlemlenmiştir. Katılımcılara izletilen video çekimi alanda uzman kişiler tarafından denetlenerek oluşturulmuştur. Video modelin içeriği incelenecek olursa uygulayıcı tarafından oluşturulan video model çekimi yaklaşık 1 dakikadır. Uygulayıcı yönergeyi verdikten sonra (Haydi halkaları yerine takalım.) her halkayı 5 sn aralıklarla çubuğa takmaktadır. Katılımcılardan bu aşamaları aynı hızda taklit ederek yerine getirmeleri beklenmektedir.

Son olarak, izleme oturumları ile öğretim sürecinin ardından çocukların taklit becerilerindeki sürdürülebilirlik ve gelişim değerlendirilmiştir. Bu oturumlar, çocukların

öğrendikleri becerileri uzun vadede ne ölçüde devam ettirdiğini anlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Uygulama sürecinin tüm aşamaları, araştırmacı tarafından dikkatle izlenmiş ve her bir oturumda katılımcıların performansları düzenli olarak kaydedilmiştir. Bu süreç, video model aracılığıyla taklit becerilerinin öğretiminin etkinliğini ve sürdürülebilirliğini belirlemek amacıyla sistematik bir şekilde yapılandırılmıştır.

3.6.1. Başlama Düzeyi Evresi

Bu araştırmada, Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocuklarda video model yöntemiyle taklit becerilerinin öğretiminin etkililiği incelenmiştir. Araştırma, tek denekli araştırma desenlerinden katılımcılar arası çoklu başlama düzeyi modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu modelde, her katılımcının başlama düzeyini belirlemek amacıyla başlama düzeyi oturumları uygulanmıştır. Başlama düzeyi verileri toplanırken, katılımcıların başarısızlık hissi yaşamamaları ve motivasyonlarının düşmemesi için doğal ortamlarında veri kaydı yapılmıştır. Böylece, katılımcıların rahat bir ortamda, performanslarının etkilenmeden doğru bir şekilde izlenmesi sağlanmıştır. Katılımcılardan başlama düzeyi verisi alındıktan sonra öğretim oturumlarına geçilmiştir.

Araştırmacı tüm oturumlar esnasında çocuğun yanına oturmuştur. Veri alınmadan önce araştırma materyali çocuğun önüne bırakılmıştır. Araştırmacı, katılımcıyla göz teması kurduktan sonra 'Halkaları tak.' Yönergesini vermiştir. Katılımcının, belirlenen olası tepkilerden birini vermesi için araştırmacı 5 saniye süreyle beklemiştir. Bu süre, katılımcının tepki verme sürecini desteklemek ve yeterli zaman tanımak amacıyla verilmiştir. Katılımcının verdiği tepkiye göre veriler kaydedilmiştir. Katılımcı, 5 saniye içinde doğru tepki veriyorsa, + (doğru) işareti konulmuştur. Eğer katılımcı yanlış tepki veriyorsa veya tepkisiz kalıyorsa, - (yanlış) işareti konulmuştur. Tepkisiz kalıyorsa veya farklı yere yöneldiyse 5 sn. beklenildikten sonra oturum sonlandırılmıştır. Bu şekilde, katılımcının her bir yanıtı doğru, yanlış ya da tepkisiz olarak kaydedilmiştir. Ayrıca, yoklama oturumu verisi olduğu için, katılımcılara herhangi bir ipucu sunulmamıştır. Başlama düzeyi oturumlarının her birinin sonunda, çocuğun çalışmaya devam etmesi ve istekli olması sağlanarak, oturumlar sonlandırılmıştır. Çocuğun çabası sözel övgülerle pekiştirilmiş, örneğin 'Aferin, halkaları çok güzel taktın.' Gibi ifadelerle çocuğa olumlu geri bildirim verilmiştir. Veriler, katılımcıların başlama düzeyindeki performanslarını değerlendirmek için kullanılmak üzere veri formuna işlenmiştir.

3.6.2. Öğretim Oturumları

Katılımcılarla başlama düzeyi aşamasındaki veriler tamamlandıktan sonra, uygulama oturumlarına başlanmıştır. Uygulama oturumları, katılımcıların hedef davranışı %80 ve üzeri başarıyla bağımsız bir şekilde tamamlamasına kadar devam etmiştir. Bu oturumlar, araştırmacı ve katılımcı tarafından birlikte gerçekleştirilmiştir. Öğretime başlamadan önce, araştırmacı sandalyeleri hazır bulundurmuş ve bilgisayarı katılımcının rahatça görebileceği şekilde masaya yerleştirmiştir. Öğretim sırasında kullanılacak olan sembol pekiştireç tahtası araştırmacı tarafından katılımcının ulaşamayacağı ancak kendisinin rahatlıkla ulaşabileceği bir yere yerleştirilmiştir. Bu düzenleme, pekiştireçlerin doğru bir şekilde ve zamanında kullanılabilmesi için yapılmıştır. Ayrıca, öğretim sürecinin sorunsuz bir şekilde ilerlemesi için öğretmen ve katılımcının sandalyeleri önceden hazır bulundurulmuştur. Bu hazırlık, öğretim ortamının verimli ve düzenli olmasını sağlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı tarafından öğretim oturumları sırasında, her iki davranış arasında 5 saniye bekleme süreli denemeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcının uygulama esnasındaki performansı baz alınarak, gerektiği durumlarda fiziksel ipucunun yoğunluğu artırılmış ve ardından ipucu kullanımı yavaşça silikleştirilmiştir. Bu süreç, katılımcının bağımsızlık kazandıkça ipuçlarının azaltılması hedeflenerek uygulanmıştır. Fiziksel ipucu kullanılan veya tepkisiz kalınan her tepki, veri formuna “-” olarak işaretlenmiştir. Katılımcı, bağımsız ve doğru bir şekilde, 5 saniye içinde gerçekleştirdiği her tepki için ise veri formuna “+” işareti konulmuştur. Öğretim oturumu sonlanana kadar araştırmacı katılımcılar ile konuşmamıştır. Yanlış tepki verdiklerinde veya tepkisiz kaldıklarında fiziksel ipucu ile doğru davranışa yönelmelerini sağlamıştır. Öğretim oturumları, katılımcının hedef ölçütü olan %80 başarıya ulaştıktan sonra genelleme oturumuna geçilmiştir.

3.6.3. Genelleme Oturumları

Bu araştırmada genelleme oturumları, aynı sınıf ortamında ancak farklı bir uygulayıcı tarafından yapılmış ve kişilerarası genelleme sağlanması amaçlanmıştır. Genelleme oturumları, katılımcıların öğrenilen becerileri başka bir uygulayıcıyla ve doğal ortamda da sürdürebilmelerini sağlamak için planlanmıştır. Bu oturumlar, katılımcıların başlama düzeyindeki becerilerinin ne kadar genellenebilir olduğunu test etmek için, başlama düzeyi evresindeki tüm basamaklar tekrar edilerek yapılmıştır. Genelleme oturumları, ön test aşamasında ve öğretim oturumları sonlandırıldıktan sonra

gerçekleştirilmiş, katılımcılar hedeflenen düzeyde başarı sağladığında (%80) izleme oturumu aşamasına geçiş yapılmıştır.

3.6.4. İzleme Oturumları

İzleme oturumları, katılımcıların öğretim sürecinde hedeflenen düzeye ulaştıktan sonra kazandıkları becerilerin kalıcılığını değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte, başlama düzeyi ve genelleme aşamalarındaki basamaklar yeniden uygulanmıştır. Katılımcıların öğrendikleri davranışları ne derece sürdürebildiklerini belirlemek için, öğretim ve genelleme aşamalarında hedeflenen düzeye ulaşmaları durumunda, ilk ve ikinci haftalarda olmak üzere toplam iki izleme verisi toplanmıştır.

3.7. Verilerin Analizi

Verilerin toplanması sürecinde, bu araştırma üç temel türden oluşan güvenirlik, etkililik (başlama düzeyi, genelleme ve izleme) ve sosyal geçerlilik verileri ile gerçekleştirilmiştir. Bu üç veri türü, araştırmanın kapsamını ve başarısını farklı açılardan değerlendirmeye olanak tanımaktadır. Araştırma verileri, araştırmacının kendisi tarafından toplanmış olup, elde edilen bulgulara yönelik analizler grafiksel analiz yöntemi ile yapılmıştır. Grafiksel analiz, verilerin katılımcılar arası çoklu başlama düzeyi modeline dayalı olarak değerlendirilmesine olanak sağlamış, bu sayede her katılımcının bireysel performansındaki değişim dikkatlice izlenmiştir.

3.7.1. Başlama Düzeyi, Öğretim, Genelleme ve İzleme Verilerinin Analizi

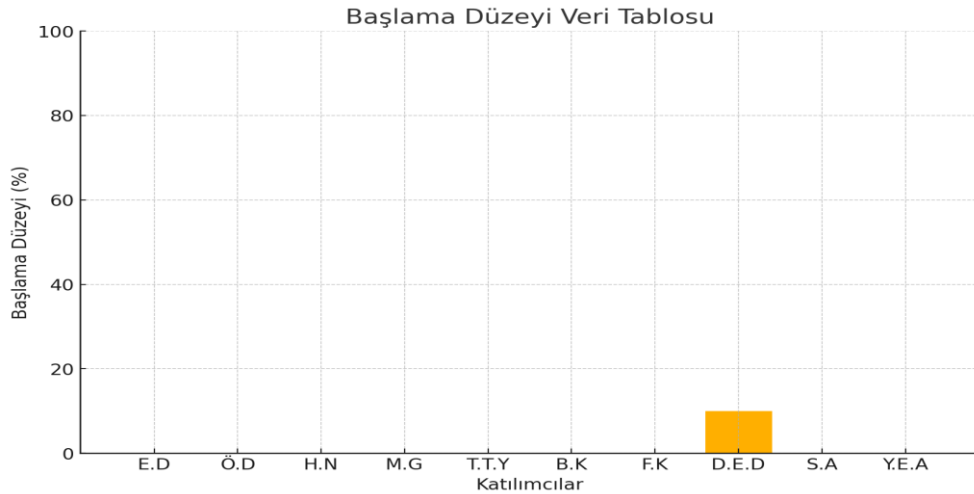
Araştırmanın etkililiğini belirlemek için, başlama düzeyi, genelleme ve izleme evrelerinde veriler toplanmıştır. Bu veriler, katılımcıların hedef davranışlarını ölçmeye ve öğretim sürecinin etkisini değerlendirmeye yönelik olarak elde edilmiştir. Her bir evrede, uygulamanın verimliliği ve başarı düzeyi göz önünde bulundurularak veriler kaydedilmiştir. Araştırma sürecinde, uygulama basamaklarının etkinliğini ölçebilmek için başlama düzeyi, öğretim, genelleme ve izleme evrelerinde sistematik bir şekilde veri toplama yapılmış, her evre katılımcıların ilerlemesini ve öğrenme sürecindeki gelişimini değerlendirmek amacıyla kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler, grafiksel analiz yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. Grafiksel analiz, desenleri ve süreç parametreleri arasındaki ilişkiyi anlamaya yardımcı olacak verilerin resimlerini

oluşturur (Hessing, T. 2019). Bu analiz yöntemi, verilerin görsel olarak sunulmasını sağlayarak, araştırma sürecindeki ilerlemeleri daha net bir şekilde ortaya koymuştur. Yapılan grafik analizinde, veriler katılımcılar arası çoklu başlama düzeyi modeli çerçevesinde analiz edilmiştir.

3.7.2. Başlama Düzeyi Etkililik Verilerinin Analizi

Araştırmada kullanılan katılımcılar arası çoklu başlama düzeyi modeli, her bir katılımcının öğrenmesi amaçlanan davranış için başlama düzeyi verisi toplamakla başlamıştır. Bu süreçte, her katılımcının performansı değerlendirilmeye alınarak, başlangıç seviyesindeki becerileri belirlenmiştir. Başlama düzeyi verisi, her katılımcı için sistemli bir şekilde kaydedilmiş ve analiz edilmek üzere grafiklere aktarılmıştır.

Aşağıdaki tabloda bu evrede toplanan verilere yer verilmiştir.

Şekil 3. Başlama Düzeyi Verisi

Şekil 3 de görüldüğü gibi çocukların başlama düzeyi %0 ancak D.E.D. %10 olarak belirlenmiştir. Bu veriler katılımcıların taklit becerisinde yetersiz olduğunu göstermektedir.

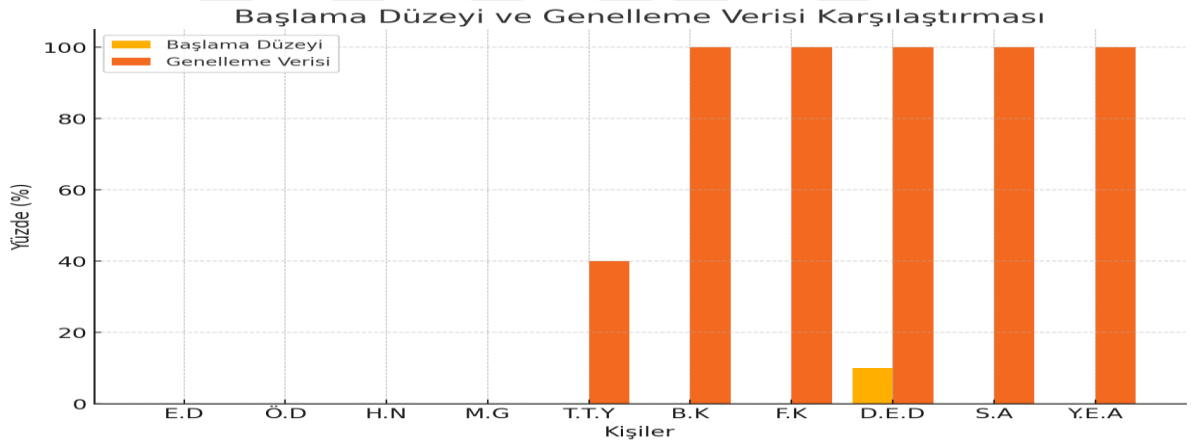
3.7.3. Öğretim Oturumu Etkililik Verilerinin Analizi

Araştırma sürecinde, her katılımcı için öğretim oturumları belirlenen bir sıraya göre yürütülmüştür. İlk katılımcının hedeflenen düzeye ulaşmasının ardından, ikinci katılımcıya yönelik öğretim süreci başlatılmıştır. Bu aşamada, üçüncü katılımcının başlama düzeyi verileri toplanmaya devam etmiştir. Tüm katılımcıların başlama düzeyi

verilerinin toplanması tamamlandıktan sonra, öğretim oturumları uygulanmaya başlanmıştır.

3.7.4. Genelleme Oturumları Etkililik Verilerinin Analizi

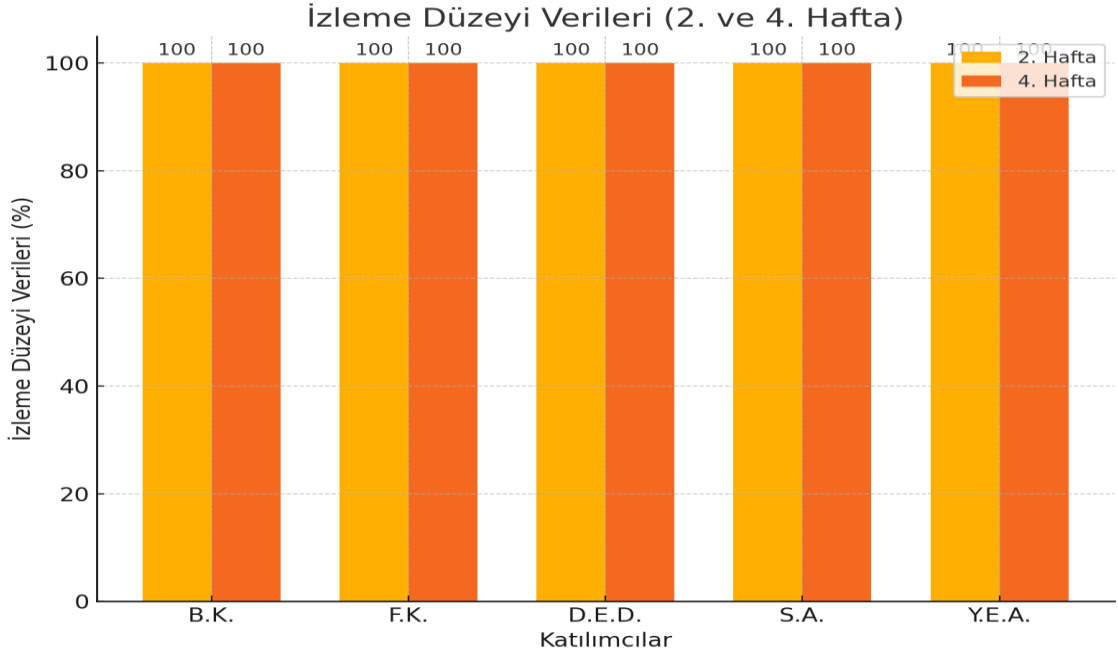
Başlama düzeyi evresi sırasında, genelleme oturumları uygulanmasının temel amacı, hedef davranışların yalnızca tek bir kişiye bağlı olarak gelişmemesini sağlamaktır. Bu yaklaşım, hedef davranışın öğretim sürecinin daha geniş bir bağlamda ve farklı bireylerle de geçerli olmasını hedefler. Bu sebeple, katılımcıların beceri edinimlerinin sağlanması için genelleme oturumları öğretimden önce ve sonrasında uygulanmıştır. Genelleme oturumlarında, katılımcılara hiçbir ipucu verilmemiştir. Bu, katılımcıların öğrenilen becerilerini bağımsız bir şekilde ve doğru şekilde uygulayabilmelerini sağlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Genelleme sürecinde, katılımcıların gösterdiği davranışlar, belirlenen veri toplama basamağında açıklamalara göre ölçülmüş ve ölçüt bağımlı ölçü araçları kullanılarak değerlendirilmiştir. Her doğru tepki için “+” ve her yanlış tepki için “-“ verilmiş, elde edilen veriler belirtilen grafikte kaydedilmiştir.

Şekil 4.Genelleme Oturum Verisi

3.7.5. İzleme Oturumları Etkililik Verilerinin Analizi

Hedeflenen becerinin öğretimi tamamlanıp istenen düzeye ulaşıldıktan sonra, becerinin kalıcılığını ve sürdürülebilirliğini değerlendirmek amacıyla ikinci ve dördüncü haftalarda izleme oturumları yapılmıştır. Bu oturumlarda, başlama düzeyi verisinin alındığı koşullara sadık kalınmış ve öğrencinin bağımsız performansını ölçmek için sözel övgü ya da ipucu kullanılmamıştır. Beceri analizi basamaklarında her bir doğru tepki “+” ile, her bir yanlış tepki ise “-” ile işaretlenmiştir.

Şekil 5. İzleme Düzeyi Verisi

3.7.6. Güvenirlik Verilerinin Analizi

Uygulamanın güvenilirliğini artırmak amacıyla, uygulama güvenirligi verileri de toplanmiştir. Bu veriler; başlama düzeyi, öğretim süreci, genelleme aşamaları ve gözlemciler arası güvenirlilik verilerini içermektedir. Uygulama sırasında kaydedilen videolar, araştırmacı haricinde bağımsız bir özel eğitim öğretmeni tarafından izlenmiş ve değerlendirme sürecinde Uygulama Güvenirlilik Formu (EK 11) kullanılmıştır. Uygulama güvenirligi verileri yüzdelik hesaplamalarla analiz edilmiştir. Bu hesaplama, uygulayıcının gerçekleştirdiği basamak sayısının veri formunda belirtilen toplam basamak sayısına bölünmesi ve elde edilen sonucun 100 ile çarpılması yöntemiyle gerçekleştirilmiştir (Erbaş, 2012). Çalışmada, uygulayıcının davranışlarını değerlendirmek için uygulama güvenirligi formu kullanılmıştır.

3.7.7. Sosyal Geçerlilik Verilerinin Toplanması

Sosyal geçerlilik verileri, hedeflenen taklit becerisinin öğretimi istenen düzeye ulaştığında, elde edilen bulguların önemini vurgulamak amacıyla toplanmıştır. Bu veriler, Sosyal Geçerlilik Formu (EK ..) kullanılarak elde edilmiştir. Altı sorudan oluşan bu form, araştırmancının katılımcılarının ebeveynleriyle yapılan değerlendirme sürecinde

kullanılmıştır. Sosyal geçerlik verileri, uygulama tamamlandıktan sonra yaşam merkezinde ebeveynlerden toplanmıştır. Formun doldurulması sırasında, ebeveynlere sosyal geçerlik formuyla birlikte araştırmanın özeti de sunularak, değerlendirme sürecine dair bilgi verilmiştir.

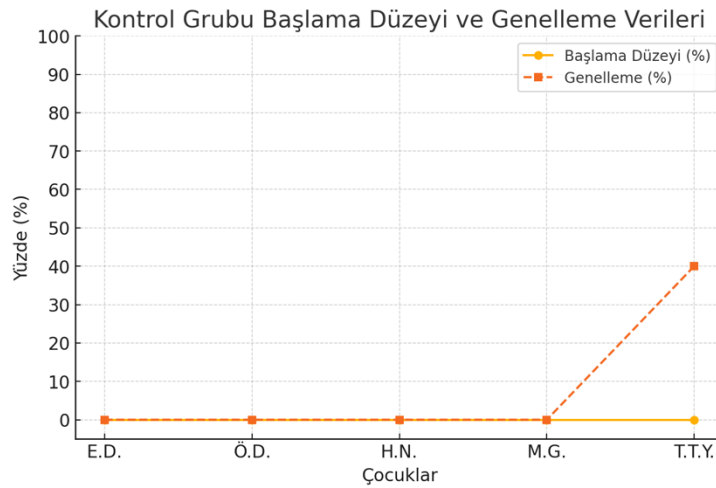
4. BULGULAR

Bu araştırmada, OSB tanılı çocuklara video modellenmi öğretim yöntemi ile taklit becerilerinin öğretilmesi gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın katılımcılarını, atipik otizm ve otizm tanısı almış ve 4-5 yaşında olan 10 çocuk oluşturmaktadır. Bu bölümde, araştırma sürecinde hedef beceriye ilişkin gerçekleştirilen başlama düzeyi, öğretim, genelleme ve izleme oturumlarının bulgularına yer verilmiştir. Aynı zamanda taklit becerisinin öğretilmesine yönelik ebeveynlerin görüşlerinden elde edilen bulgular da sunulmaktadır.

4.1. Video Modelle Öğretim Yöntemiyle OSB'li Çocuklarda Taklit Becerilerinin Öğretilmesi ve Etkililiği

Araştırmada yer alan kontrol grubuna sadece başlama ve genelleme uygulaması yapılmıştır. Uygulama grubundaki tüm katılımcıların video model yöntemiyle sunulan taklit becerilerini öğrenme süreçleri, başlama düzeyi oturumları, öğretim oturumları, genelleme oturumları ve izleme oturumları kapsamında incelenmiştir. Bu süreçlerden elde edilen veriler, detaylı bir şekilde analiz edilmiş ve aşağıdaki alt başlıklar altında yorumlanmıştır.

4.1.1. Kontrol Grubundaki OSB'li Çocukların Başlama ve Genelleme Düzeyleri

Şekil 6. Kontrol Grubu Katılımcıların Başlama Düzeyi (BD) ve Genelleme (G)

E.D.'nin video modelle öğretim yöntemiyle taklit becerisinin kazandırılması amacıyla, ilk aşamada başlama düzeyi evresine ilişkin uygulama oturumları gerçekleştirilmiştir. Başlama düzeyi evresindeki uygulama oturumlarının sonuçları

incelendiğinde, katılımcıların doğru tepkilerinin yüzdeler oranının %0 olduğu belirlenmiştir. Bu aşamada, katılımcı E.D.'nin performansında taklit becerilerinin gözlemlenmediği ifade edilebilir. Başlama verisi alınırken yönerge verildikten sonra katılımcı uygulamayı yapmayarak etrafına bakınmıştır.

E.D.'nin genelleme başlama düzeyi aşamasındaki performansı, farklı bir kişi ile değerlendirildiğinde bağımsız ve doğru tepkilerinin yüzdeler oranı yine %0 olarak ölçülmüştür. E.D. ile herhangi bir öğretim oturumu yapılmamıştır. Sadece başlama düzeyi evresi ve genelleme performansına bakılmıştır.

Ö.D.'ye video modelle öğretim yöntemiyle taklit becerisinin kazandırılması amacıyla, ilk aşamada başlama düzeyi evresine ilişkin uygulama oturumları gerçekleştirilmiştir. Başlama düzeyi evresindeki uygulama oturumlarının sonuçları incelendiğinde, katılımcıların doğru tepkilerinin yüzdeler oranının %0 olduğu belirlenmiştir. Bu aşamada, Ö.D.'nin performansında taklit becerilerinin gözlemlenmediği ifade edilmiştir. Başlama verisi alınırken, yönerge verildiğinde katılımcı halkaları sırasıyla takamamıştır.

Ö.D.'nin genelleme başlama düzeyi aşamasındaki performansı, farklı bir kişi ile değerlendirildiğinde, bağımsız ve doğru tepkilerinin yüzdeler oranı yine %0 olarak ölçülmüştür. Ö.D. ile herhangi bir öğretim oturumu yapılmamış, yalnızca başlama düzeyi evresi ve genelleme performansı değerlendirilmiştir.

H.N.'ye video modelle öğretim yöntemiyle taklit becerisinin kazandırılması amacıyla, ilk aşamada başlama düzeyi evresine ilişkin uygulama oturumları gerçekleştirilmiştir. Başlama düzeyi evresindeki uygulama oturumlarının sonuçları incelendiğinde, katılımcının doğru tepkilerinin yüzdeler oranının %0 olduğu tespit edilmiştir. Bu aşamada, H.N.'nin performansında taklit becerilerinin gözlemlenmediği ifade edilmiştir. Başlama verisi alınırken, yönerge verildiğinde H.N.'nin halkaları takmadığı gözlenmiştir.

H.N.'nin genelleme başlama düzeyi aşamasındaki performansı, farklı bir kişi ile değerlendirildiğinde, bağımsız ve doğru tepkilerinin yüzdeler oranı yine %0 olarak ölçülmüştür. H.N. ile herhangi bir öğretim oturumu gerçekleştirilmemiş, yalnızca başlama düzeyi evresi ve genelleme performansı değerlendirilmiştir.

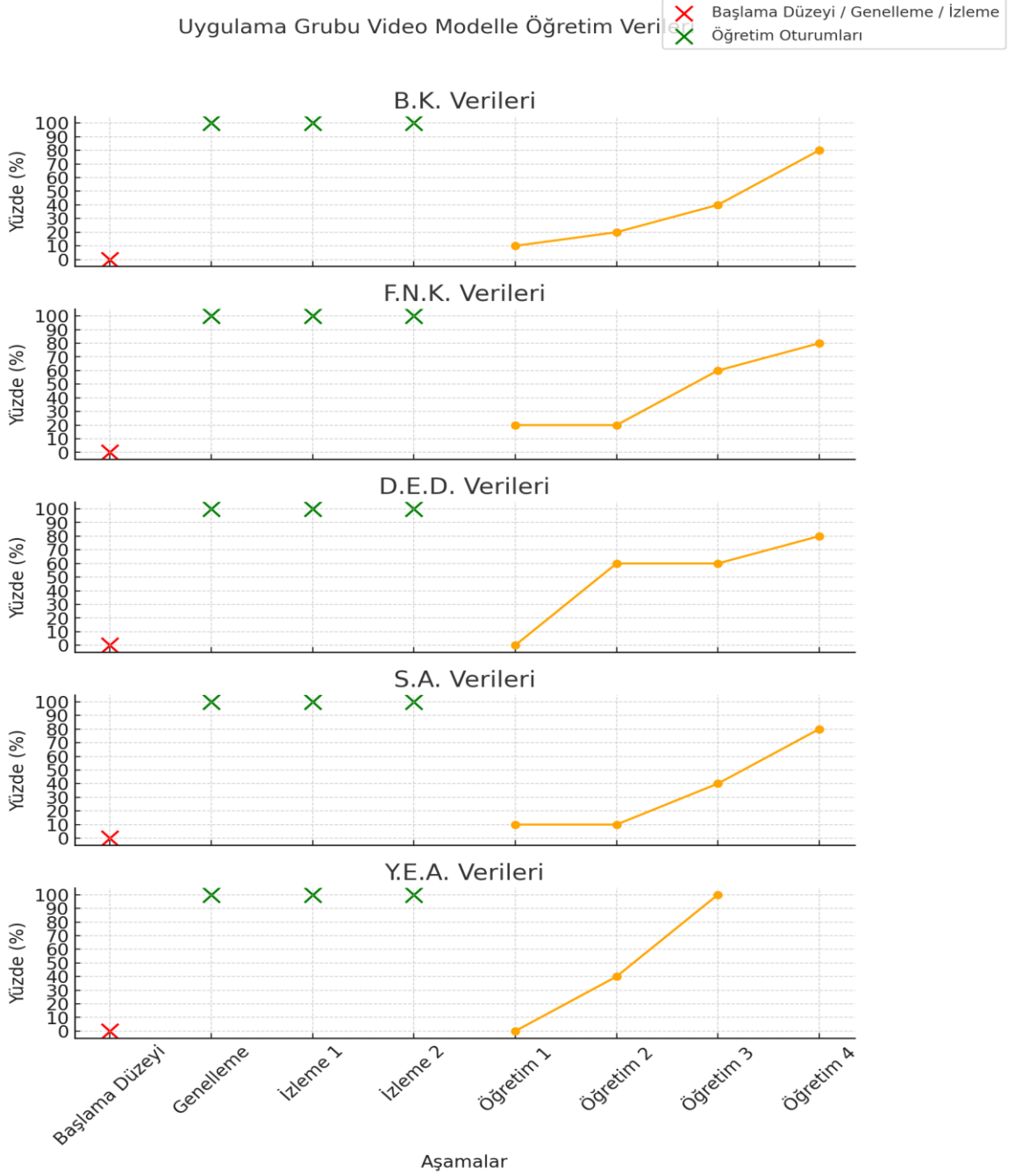
M.G.'ye video modelle öğretim yöntemiyle taklit becerisinin kazandırılması amacıyla, ilk olarak başlama düzeyi evresine ilişkin uygulama oturumları düzenlenmiştir. Bu oturumların sonuçları incelendiğinde, doğru tepki verme oranının %0 olduğu gözlemlenmiştir. Bu aşama itibarıyla, M.G.'nin taklit becerilerinde herhangi bir gelişme olmadığı ifade edilebilir. Başlama düzeyi verisi toplandığında, yönerge verildikten sonra M.G.'nin halkaları takma konusunda herhangi bir ilerleme kaydetmediği gözlenmiştir.

Genelleme başlama düzeyi evresinde ise, M.G.'nin performansı farklı bir kişiyle değerlendirildiğinde, bağımsız ve doğru tepkilerin yüzdelik oranı %0 olarak ölçülmüştür. M.G. ile herhangi bir öğretim oturumu yapılmamış olup, yalnızca başlama düzeyi ve genelleme performansı gözlemlenmiştir.

T.T.Y.'a video modelle öğretim yöntemiyle taklit becerisinin kazandırılması amacıyla, ilk aşamada başlama düzeyi evresine ilişkin uygulama oturumları gerçekleştirilmiştir. Bu oturumların sonuçları değerlendirildiğinde, T.T.Y.'ın doğru tepki verme oranının %0 olduğu belirlenmiştir.

Genelleme başlama düzeyi aşamasında ise, T.T.Y.'ın performansı farklı bir kişiyle değerlendirildiğinde, doğru ve bağımsız tepkilerinin yüzdelik oranı %40 olarak ölçülmüştür. T.T.Y. ile herhangi bir öğretim oturumu yapılmamış, yalnızca başlama düzeyi ve genelleme performansı gözlemlenmiştir.

4.1.2. Uygulama Grubu OSB'li Çocuklara Sunulan Video Modelle Öğretim Yöntemiyle Taklit Becerilerinin Öğretimi ve Etkililiği

Şekil 7. Uygulama Grubu Video Modelle Öğretim Yöntemi Kullanılarak Taklit Becerilerinin Öğretiminin Başlama Düzeyi (BD), Uygulama (U), Genelleme (G) ve İzleme (İ)

B.K.'nin taklit becerisini geliştirmek amacıyla video modelle öğretim yöntemi kullanılarak ilk aşamada başlama düzeyi evresi oturumu verisi alınmıştır. İlk oturum sonuçlarına göre, doğru tepkilerin yüzdelik oranı %0 olarak kaydedilmiştir. Bu sonuç,

katılımcı B.K.'nin bu aşamadaki performansında taklit becerilerinin gözlemlenmediğini göstermektedir. Öğretim aşamasına geçilmesinin ardından, B.K.'nin performansında ilk oturumdan itibaren dikkate değer bir ilerleme kaydedildiği gözlenmiştir. İlk oturumda doğru tepkilerin yüzdelik oranı %10 olarak kaydedilmiştir. Devam eden oturumlarda bu oran sırasıyla %20, %40 ve %80'e yükselmiştir.

Dördüncü öğretim oturumunun tamamlanmasının ardından, doğru ve bağımsız tepki oranı %80 olarak kaydedilmiştir. B. K.'nin başlama düzeyi evresinde elde edilen veriler, taklit becerisinin yetersiz olduğunu göstermektedir. Uygulama sonrasında, katılımcının taklit becerisinde belirgin bir gelişme kaydettiği ve uygulamaya ilişkin taklit becerilerinde %80 başarı oranına ulaştığı açığa çıkmıştır.

Öğretim oturumunda bağımsız ve doğru tepkilerin %80 olarak gözlemlenmesi, araştırmada deneysel kontrolün sağlandığını ve hedef becerinin, uygulanan öğretim yöntemi sayesinde başarıyla edinildiğini göstermiştir. B.K. ile gerçekleştirilen uygulama oturumlarında kararlı veri elde edildikten sonra, farklı bir kişi ile genelleme oturumlarına geçilmiştir. Dijital ortamda sunulan video model yöntemi kullanılarak öğretim yapılan B.K.'nin taklit becerisi, bağımsız ve doğru tepki yüzdesi farklı bir ortamda %100 olarak ölçülmüştür. Bu bulgu, B.K.'nin bu beceriyi yalnızca öğretim sürecinde değil, aynı zamanda farklı kişi ve ortam koşullarında da başarıyla genelleme bildiğini göstermektedir. Bu durum, video model yöntemi ile öğretimin genelleme açısından etkili olduğunu ortaya koymuştur. B.K.'nin uygulama sırasında hedef davranışı başarıyla kazanmasının ve genelleme becerisini tamamlamasının ardından, ikinci ve dördüncü haftalarda izleme verileri toplanmıştır. İzleme oturumlarında, B.K.'nin kazandığı beceriyi sergileme performansı, iki farklı izleme ölçümünde de %100 oranında doğru ve bağımsız olarak kaydedilmiştir. Bu sonuç, hedef davranışın kalıcı hale geldiğini ve B.K.'nin bu beceriyi öğretim sürecinin ötesinde sürdürebildiğini göstermektedir.

F.N.K 'nin taklit becerisinin video model yöntemiyle öğretimine başlamadan önce, başlama düzeyi belirleme evresine yönelik oturumlar uygulanmıştır. Başlama düzeyi aşamasında gerçekleştirilen oturumlarda, F.N.K 'nin bağımsız ve doğru tepkilerinin oranı %0 olarak saptanmıştır. Uygulama evresi boyunca, F.N.K.'nin video model yöntemiyle taklit becerisinin öğretim oturumlarında, sırasıyla %20, %20, %60 ve %80 oranında doğru tepkiler kaydedilmiştir.

Öğretim oturumunun bağımsız ve doğru tepkilerin %80 olarak tespit edilmesi, çalışmada hedeflenen becerinin uygulanan öğretim yöntemi aracılığıyla başarıyla kazandırıldığını göstermiştir. F.N.K. ile yürütülen uygulama oturumlarında tutarlı verilere ulaşıldıktan sonra, genelleme oturumları farklı bir öğretme ile gerçekleştirilmiştir. Video model yöntemi dijital ortamda kullanılarak yapılan öğretim sonrasında, F.N.K.'nın taklit becerileri farklı bir eğitmen ile ölçüldüğünde %100 oranında bağımsız ve doğru tepkiyle sergilenmiştir. Bu sonuç, F.K.N.'nın yalnızca öğretim süreci boyunca değil, aynı zamanda farklı kişi ve ortamlarda da bu beceriyi başarıyla genelledebildiğini göstermektedir. Video model yöntemiyle yapılan öğretimin, genelleme açısından etkili bir strateji olduğunu bu bulgular açıkça ortaya koymuştur. F.N.K.'nın hedef davranışı öğrenmesinin ve genelleme sürecini tamamlamasının ardından, ikinci ve dördüncü haftalarda izleme oturumları düzenlenmiştir. Bu oturumlarda, F.N.K.'nın kazandığı beceriyi sergileme oranı her iki ölçümde de %100 olarak bağımsız ve doğru şekilde kaydedilmiştir. Bu veriler, hedeflenen davranışın kalıcılığını ve F.N.K.'nın bu beceriyi öğretim sürecinin sonrasında da sürdürebildiğini kanıtlamıştır.

D.E.D.'in taklit becerilerinin geliştirilmesi amacıyla video modelle öğretim yöntemi uygulanmış ve sürecin başlangıcında başlama düzeyi oturum verisi alınmıştır. İlk oturum verilerine göre, doğru tepkilerin yüzdesi %0 olarak kaydedilmiş, bu da D.E.D.'in başlangıç aşamasında taklit becerisi sergilemediğini göstermiştir. Öğretim sürecine geçilmesiyle birlikte, D.E.D.'in performansında gözle görülür bir gelişme meydana gelmiş ve ilerleme ilk oturumdan itibaren belirgin şekilde kendini göstermiştir. Öğretim oturumları boyunca çocuk video modelle öğretim yöntemine entegre olmuş ve birlikteliği sürdürebilmiştir. Öğretim oturumlarında sırasıyla %0, %60, %60 ve %80 verisine ulaşılmıştır. %80 verisine ulaşıldıktan sonra öğretim oturumları sonlandırılmıştır. D.E.D. ile yapılan uygulama oturumlarında kararlı sonuç elde edildikten sonra, genelleme oturumu başka bir eğiticisiyle gerçekleştirilmiştir.

D.E.D.'in video modelle öğretim yönteminde taklit becerileri, farklı bir eğitmen tarafından değerlendirildiğinde de, %100 oranında bağımsız ve doğru tepkilerle sergilendiği görülmüştür. Bu bulgu, D.E.D.'in yalnızca öğretim süreci sırasında değil, aynı zamanda farklı kişi ve ortamlarda da bu beceriyi başarıyla genelledebildiğini göstermiştir. Video model yöntemiyle gerçekleştirilen öğretimin, genelleme açısından etkili bir yöntem olduğunu bu sonuçlar ortaya koymuştur. D.E.D.'in hedeflenen davranışı

öğrenmesinin ve genelleme sürecini tamamlamasının ardından, ikinci ve dördüncü haftalarda izleme oturumları düzenlenmiştir. Bu oturumlarda, D.E.D.'in kazandığı beceriyi sergileme oranı her iki izleme ölçümünde de %100 olarak, bağımsız ve doğru şekilde kaydedilmiştir. Elde edilen veriler, hedeflenen davranışın kalıcı hale geldiğini göstermiştir.

S.A.'nın video modelle öğretim yöntemi kullanılarak taklit becerilerinin kazandırılmasına yönelik çalışmaya başlamadan önce, başlama düzeyi evresine ait oturumlar gerçekleştirilmiştir. Bu aşamada elde edilen veriler, bağımsız ve doğru tepki yüzdelerinin %0 olduğunu ortaya koymuştur. Öğretim oturumları boyunca çocuk, video modelle öğretim yöntemine uyum sağlamış ve bu süreci başarıyla sürdürmüştür. Oturumlar sırasında sırasıyla %10, %10, %40 ve %80 başarı oranlarına ulaşılmıştır. %80 başarı oranına ulaşıldıktan sonra öğretim oturumları tamamlanmıştır.

S.A.'nın hedef beceriyi farklı bir kişiyle genelleme yetisini değerlendirebilmek için, başlama düzeyi aşamasında ve uygulama süreci tamamlandıktan sonra genelleme oturumu gerçekleştirilmiştir. Bu oturumda, S.A.'nın bağımsız ve doğru tepki oranı farklı bir öğretmenle %100 olarak ölçülmüştür. Bu bulgu, S.A.'nın edinilen beceriyi farklı kişi ve ortamlara başarıyla genelleme bildiği söylenebilir. S.A.'nın uygulama sürecinde hedef davranışı başarıyla edinmesinin ve genelleme becerisini tamamlamasının ardından, ikinci ve dördüncü haftalarda izleme verileri alınmıştır. İzleme aşamasında, S.A.'nın kazandığı beceriyi sergileme performansı her iki izleme oturumunda da %100 oranında doğru ve bağımsız olarak kaydedilmiştir. Bu sonuç, hedef davranışın kalıcılığını ortaya koyduğunu söyleyebilir.

Y.E.A.'nın taklit becerilerini geliştirmek amacıyla, video modelle öğretim yöntemi kullanılarak başlama düzeyi evresine ilişkin veriler toplanmıştır. İlk oturumdan elde edilen sonuçlara göre, doğru tepkilerin yüzdesi %0 olarak kaydedilmiştir. Bu bulgu, Y.E.A.'nın başlangıç aşamasındaki performansında taklit becerilerinin bulunmadığını ortaya koymaktadır. Öğretim aşamasına geçildikten sonra, Y.E.A.'nın performansında ilk oturumdan itibaren anlamlı bir gelişim gözlemlenmiştir. Uygulama oturumlarından elde edilen veriler sırasıyla %0, %40 ve %100 oranında kaydedilmiştir.

Öğretim oturumlarında bağımsız ve doğru tepkilerin %100 oranında sergilenmesi, hedeflenen becerinin uygulanan öğretim yöntemi aracılığıyla etkili bir şekilde

kazandırıldığını ortaya koymuştur. Y.E.A. ile yürütülen uygulama oturumlarında istenen düzeyde veriler elde edildikten sonra, genelleme oturumları farklı bir eğitici ile gerçekleştirilmiştir. Dijital ortamda video model yöntemi kullanılarak yürütülen öğretim sonrasında, Y.E.A.'nın taklit becerileri farklı bir öğretici tarafından değerlendirildiğinde %100 bağımsız ve doğru tepki oranı kaydedilmiştir. Bu bulgu, Y.E.A.'nın kazandığı beceriyi yalnızca öğretim süreci sırasında değil, aynı zamanda farklı kişi ve ortamlarda da başarıyla genellebildiğini göstermektedir. Hedef davranışın öğrenilmesi ve genelleme sürecinin tamamlanmasının ardından, Y.E.A.'nın performansı ikinci ve dördüncü haftalarda düzenlenen izleme oturumlarıyla değerlendirilmiştir. Bu izleme oturumlarında, Y.E.A.'nın kazandığı beceriyi sergileme oranı her iki ölçümde de %100 bağımsız ve doğru olarak kaydedilmiştir. Elde edilen sonuçlar, hedeflenen davranışın kalıcı hale geldiğini ve Y.E.A.'nın bu beceriyi öğretim sürecinin ötesinde sürdürebildiğini göstermektedir.

Sonuç olarak, araştırma sürecinde elde edilen veriler incelendiğinde, tüm katılımcıların bağımsız ve doğru tepkilere ulaştığı görülmüştür. Kararlı veriler ışığında, video modellerle öğretim yöntemi ile hedeflenen katılımcılara taklit becerilerini kazandırmada etkili olduğu gözlemlenmiştir.

4.2. Ebeveynlerin Sosyal Geçerlilik Konusundaki Görüşleri

Bu çalışmada, katılımcı ebeveynlerden elde edilen sosyal geçerlilik bulguları içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Video modellerle öğretim yöntemi uygulandıktan sonra, ebeveynlere dijital platform üzerinden uygulama videoları ve bir form gönderilerek araştırmanın özeti paylaşılmıştır. Formda yer alan sorular ve ebeveynlerin yanıtları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 2.Ebeveynlerin Sosyal Geçerlilik Konusundaki Görüşleri

Soru	S.A	Y.E.A	B.K	F.N.K	D.E.D
1)Çocuğunuzun bu araştırmada geliştireceği taklit becerisini önemli buluyor musunuz?	Evet. Kişilerle oyun oynarken onları taklit etmekte zorlanıyor. Taklit etmeyi öğrenmesi durumunda oyunlara daha kolay dahil olabilir diye düşünüyorum.	Evet. Taklit becerisinin, OSB'li çocuklar için temel ve kritik bir öneme sahip olduğunu her zaman farkındaydık. Bu beceriyi edindiğinde, diğer birçok beceriyi daha rahat öğrenebileceğini düşünüyorum.	Evet	Evet, önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü taklit becerisi geliştiğinde diğer becerilerinin daha rahat uygulayacağını düşünmekteyim.	Evet, düşünmekteyim.
2)Çocuğunuzla daha önce taklit becerileri üzerine bir çalışma yapıldı mı?	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır
3)Çocuğunuzla video modelle öğretilen taklit becerisi sürecinden memnun kaldınız mı?	Evet, memnun kaldım. Çünkü taklit etmeyi keyifli bir yöntemle öğrenmiş oldu.	Evet, bu yöntemin çocuğumuzun dikkatini çektiğini düşünüyorum.	Evet, memnun kaldım.	Evet, çünkü bu çalışmanın etkili ve faydalı olduğunu gördüm.	Evet
4)Çocuğunuzun taklit becerilerinde video modellerle uygulama sonrasında bir gelişme gözlemlediniz mi?	Evet, ilerleme gösterdi. Artık şarkı söylerken yaptığımız hareketleri taklit edebiliyor. Ekranında gördüğünü kopya etmeyi öğrendiği için bu durum bizim için çok daha iyi oldu.	Evet gözlemledik. Evde telefonla gerçekleştirdiğimiz çalışmada, bizimle iş birliği içinde hareket etti ve görevi istikle yerine getirdi.	Evet	Gözlemledik, firçalamayı bizde aşamalandırdık ve bizi taklit ederek denemeye çalıştı. Daha önceleri bu durum ilgisini çekmezken şu anda bize olan ilgisi çok daha arttığını görüyoruz.	Evet, ilerleme gösterdi. Ben evde iş yaparken artık yaptığım hareketleri tekrar ettiğini gözlemlerdim.
5)Çocuğunuzun kazandığı taklit becerilerini farklı ortamlarda sergilediğini fark ettiniz mi?	Evet, öğrendiği beceriyi evde bizimle birlikte denedi ve başarıyla uyguladı.	Fark ettik, evet.	Evet, aynı becerileri ablasının da denemesini sağladım ve başarıyla yaptı. Bu, beceriyi genellebileceğini anlıyoruz.	Evet	Evet, parkta oynarken denemesini istedim ve yaptı.
6)Taklit becerisinin öğretiminde bilgisayar kullanımını çocuğunuz için uygun görüyor musunuz?	Evet, eğitim amacıyla kullanılırsa yararlı olacağını düşünüyorum.	Evet, uygun şekilde kullanılırsa yararlı olacağını düşünüyorum.	Evet, doğru şekilde kullanıldığında hem bilgisayarın hem de telefonun eğitimine katkıda bulunacağına inanıyorum.	Fazlaya kaçmazsa yararlı olacağını düşünüyorum.	Evet, çünkü tablete veya bilgisayara karşı bir ilgisi var. Kontrollü kullanımla pratik bir öğrenme aracı olduğunu düşünüyorum.

5.TARTIŞMA

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) tanılı çocuklar, normal gelişim gösteren çocuklar gibi kendiliğinden öğrenme becerilerine sahip olmadıkları için, öğrenme süreçlerinin sistematik bir şekilde bireysel olarak yapılandırılmış öğretim programları ve ortamlarıyla desteklenmesi gerekir (Tekin-İftar ve Değirmenci, 2012).

Bu araştırmada, video modellerle öğretim yöntemiyle sunulan taklit becerilerinin öğretim etkinliği, katılımcıların öğretim sonrasında kazandıkları becerileri sürdürme düzeyleri ve bu becerileri farklı bireylere genelleme kapasiteleri incelenmiştir. Ayrıca, araştırmanın amacı doğrultusunda, ebeveyn görüşlerinin değerlendirilmesi ve bu kapsamda çalışmanın önemini ortaya konulması hedeflenmiştir. Araştırma bulguları, video modellerle öğretim yöntemiyle sunulan taklit becerilerinin OSB'li çocuklarda etkili olduğunu, ancak beceri edinim sürecinin bireysel farklılıklar gösterebileceğini ortaya koymuştur. Katılımcıların öğretim sonrasındaki iki ve dördüncü haftalarda kazandıkları becerilerin kalıcılığını korudukları, taklit becerilerini farklı bireylere genellebildikleri ve ebeveynlerin öğretim sürecine ilişkin görüşlerinin olumlu olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonuçları, her bir katılımcının hedeflenen düzeye ulaşma sürecinin bireysel farklılıklar gösterdiğini ortaya koymuştur.

Ulusal literatürde video modellerle yapılan çalışmaların sonuçlarıyla uyumlu olarak, bu çalışmada da etkili bulgulara ulaşılmıştır (Kaya,2012; Besler, 2015; Kurnaz,2016; Çattık, 2016; Diner-Evren,2021; Eriş,2021; Çınar,2022). Örneğin, Türkiye'de gerçekleştirilen bir araştırmada, OSB'li çocukların nesnel eylemleri taklit etme becerileri üzerinde video model öğretim etkinliği babalar aracılığıyla incelenmiştir. Araştırma bulguları, babaların desteğiyle sunulan video model öğretim, OSB'li çocukların nesnel eylemleri taklit etme düzeylerini artırmada etkili olduğunu göstermiştir (Diner-Evren,2021). Bu açıdan ele alındığında, gerçekleştirilen araştırma bu araştırma ile taklit becerisinin kazandırılmasıyla ilgili olması bakımından literatürdeki benzer çalışmalarla ortak özellikler taşımaktadır. Örneğin, benzer bir çalışmada da anneler tarafından sunulan video modellerle öğretim yönteminin OSB'li çocuklara oyun becerisi kazandırmada etkili olduğu sonucu görülmüştür (Besler, 2015).

Video model tekniği, OSB'li bireylerde yalnızca taklit becerilerinde değil, farklı becerilerin öğretiminde de yaygın olarak kullanılmaktadır. Örneğin, Kaya (2021)

çalışmasında, video model uygulamaları ile yabancılardan korunma becerisinin öğretimindeki etkililiği incelemiştir. Araştırma bulguları, orta ve ağır düzeyde OSB'ye sahip bireylerde bu becerinin kazandırılmasında video model uygulamalarının etkili olduğunu göstermektedir.

Benzer şekilde, Eriş (2021) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, video model yönteminin OSB'li çocukların oyun becerilerini geliştirme üzerindeki etkisi değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçları, OSB'li çocuklara oyun becerilerinin öğretilmesinde video modelle öğretimin etkili bir yöntem olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum, video model uygulamalarının oyun becerilerinin kazanımı açısından da başarılı olduğunu göstermektedir.

Başka bir çalışmada ise Çınar (2022), OSB'li çocuklara hayali oyun becerilerinin kazandırılmasında video model öğretiminin etkililiğini incelemiştir. Çalışmanın sonuçları, video model yönteminin hayali oyun becerilerinin kazandırılmasında da etkili olduğunu doğrulamaktadır. Kurnaz (2016) tarafından yapılan bir çalışmada, OSB'li bireylerin video oyun oynama becerisi kazanmasında, video ile kendine model olma yönteminin etkililiği incelenmiştir. Araştırma bulguları, katılımcıların video oyun oynama becerilerini başarıyla gerçekleştirebildiklerini ortaya koymaktadır.

Bir diğer çalışmada, dijital sosyal öykü yönteminin OSB'li bireylerde bilişsel ve sosyal becerilerin öğretiminde etkili olduğu belirtilmiştir (Dargut-Güler, 2019). Çattık (2016) ise araştırmasının sonucunda, dijital oyunların öğrenme becerileri üzerinde olumlu etkiler sağladığını vurgulamıştır. İncelenen çalışmalar, OSB'li çocuklarda çeşitli becerilerin video modelle öğretimi ile kazandırılan becerilerin olumlu sonuçlar doğurduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, gerçekleştirilen bu araştırmanın mevcut literatüre önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir.

Araştırma sonuçları, video model yönteminin taklit becerilerinin kazandırılmasında elde edilen veriler sonucunda etkili olduğunu göstermektedir. Yabancı literatürle benzerlik taşıdığı da bilinmektedir (Charlop ve Milstein, 1989; Taylor ve diğerleri, 1999; Sherer ve diğerleri, 2001). Bu çalışmaların genelinde, video modelin OSB'li bireylerin taklit becerilerini geliştirmede önemli bir rol oynadığı belirlenmiştir ve bu görüş, alan yazında da destekleyen görüşler vardır (McDowell, 2015).

Video model kullanımını, sadece taklit becerilerinin kazandırılmasında değil, aynı zamanda OSB’li bireylerin sosyal becerilerinin öğretimi için de potansiyel vaat eden bir yöntem olarak değerlendirilmektedir. Bunun temel nedeni, OSB’li bireylerin görsel bilgi işlemeyi daha iyi takip etme eğiliminde olmalarıdır (Bondy ve Frost, 2001; Tissot ve Evans, 2003). Bu çerçevede, video ve bilgisayar teknolojisindeki son gelişmelerin özel gereksinimli bireylerin eğitiminde daha yaygın bir şekilde kullanıldığı yapılan araştırmalar sonucunda görülmüştür (Parsons, Leonard ve Mitchell, 2006; Mitchell, Parsons ve Leonard, 2007; Self, Scudder, Weheba ve Crumrine, 2007; Nikopoulos ve Nikopoulou-Smyrni, 2008).

Araştırma sonuçları incelendiğinde, OSB’li katılımcıların video modelle öğretim yöntemiyle kazandıkları taklit becerilerinin, öğretimin tamamlanmasının ardından iki ve dördüncü haftalarda da korunduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın izleme bulguları, alan yazındaki benzer çalışmalarla karşılaştırıldığında (Besler, 2015; Çınar, 2022; Eriş, 2021; McDowell, 2015; Sherer ve diğerleri, 2001) elde edilen bulguların paralellik gösterdiği ve sonucun etkili olduğu görülmektedir. Araştırmanın bir diğer bulgusu, video modelle öğretim yöntemiyle taklit becerilerinin öğretimi tamamlandıktan sonra, OSB’li katılımcıların bu becerileri farklı kişilere genelleylebildikleridir. Bu araştırmanın genellemeye dair bulguları, alan yazındaki diğer çalışmalarla karşılaştırıldığında (Çattık, 2016; Pennazio, 2017; Atherton ve Cross, 2021; Çınar, 2022; Rumky, 2022) benzer sonuçlar ortaya koymakta ve OSB’li çocukların becerileri farklı kişilerle genelleylebildikleri görülmektedir.

Araştırmada ebeveynlere uygulanan sosyal geçerlik formundan elde edilen bulgular incelendiğinde, katılımcı ebeveynlerin araştırmanın amacının önemine ve kullanılan dijital ortamın uygunluğuna dair olumlu görüşlere sahip oldukları görülmektedir. Ebeveynlerin tamamı, taklit becerisinin OSB’li çocuklar için temel ve önemli bir beceri olduğunu ve bu becerinin öncelikli olarak öğretilmesi gerektiği görüşünü ifade etmişlerdir. Elde edilen bu yanıtlar, taklit becerisinin önemine dair alanyazında yapılmış sosyal geçerlik araştırmalarının bulguları ile paralellik göstermektedir (Koegel ve diğerleri, 1992; Rogers ve diğerleri, 2012; Töret, 2016; Chetcuti ve diğerleri, 2017).

Bu araştırma, video modelle öğretim yöntemiyle OSB’li çocuklara taklit becerilerinin kazandırılmasına odaklanmış ve 2024 yılında İstanbul’un Çekmeköy ilçesinde bulunan engelsiz yaşam merkezinde özel eğitim gören 4-5 yaş aralığındaki 10

çocukla gerçekleştirilmiştir. Araştırma, sadece nesnel motor taklit becerileri ile sınırlı kalmıştır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın amacı, video modelle öğretim yöntemiyle OSB tanısı almış çocuklara taklit becerilerinin kazandırılmasının etkililiğini incelemektir. Bu kapsamda, video modelle öğretiminin taklit becerisinin farklı bireylere genellemesi, öğretim sürecinin ardından 2. ve 4. haftalarda kazanılan becerilerin kalıcılığı üzerindeki etkisi ve araştırma katılımcılarının ebeveynlerinin görüşlerini öğrenmek amacıyla sosyal geçerlik verileri toplanmıştır. Araştırma, 4-5 yaş aralığındaki 10 çocuk ile yapılmış ve bunlardan 5'i kontrol grubu, 5'i ise uygulama grubunda yer almıştır. Araştırma, tek denekli araştırma yöntemleri arasında yer alan katılımcılar arası çoklu başlama düzeyi modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Veri toplama için araştırmacı tarafından hazırlanan formlar kullanılmış ve yapılan oturumlar kamera ile kaydedilmiştir. Elde edilen veriler grafiklere işlenmiş ve bu veriler, grafiksel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir.

Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde, OSB tanısı almış çocuklara video modelle öğretim yöntemiyle taklit becerisinin kazandırılmasının etkili ve kalıcı olduğu, ayrıca bu becerinin farklı kişilerle de genellenebildiği gözlemlenmiştir. Aynı zamanda yapılan araştırmalar incelendiğinde birçoğunun sadece uygulama grubu olduğu görülmüştür. Bu araştırmada uygulama grubunun yanı sıra kontrol grubunun da olması çocuklarla yapılan öğretiminin kalıcılığını dahada etkin bir şekilde gösterdiği düşünülmektedir. Araştırma sürecinde, oturumların verileri düzenli bir şekilde toplanarak, etkililik sonuçlarının belirlenmesi hedeflenmiştir. Araştırmanın analizleri, grafiksel analiz yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Bu analizlerin sonuçlarına göre, video modelle öğretim yöntemiyle OSB'li çocuklara taklit becerisi öğretiminin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, video modelle öğretim yöntemiyle sunulan taklit becerilerinin öğretim süreci hakkında ebeveynlerin görüşlerinin olumlu olduğu gözlemlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara dayanarak, aşağıdaki önerilerde bulunulabilir.

Öneriler

Uygulamaya Yönelik Öneriler

Video ile model olma yöntemi, davranış ve beceri kazandırmada etkili bir yöntemdir ve kullanımının kolaylığı nedeniyle okul öncesi kaynaştırma eğitimi gören OSB'li öğrencilerin öğretmenleri tarafından rahatlıkla uygulanabilir. Ebeveynler ve bireyin bakımını üstlenen diğer kişiler, bireyin zorlandığı davranışların yönetimi veya becerilerin kazandırılması sürecinde bu yöntemi uygulayabilirler. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde çalışan eğitimciler, bireye yeni bir davranış öğretmek ya da karşılaştığı bir beceri zorluğunu aşmasına yardımcı olmak için bu yöntemi kullanabilirler. Video modelle öğretim yöntemi, yalnızca OSB'den etkilenen bireylerle sınırlı kalmayıp, kullanım açısından uygun olan diğer tanı gruplarında da uygulanabilir.

İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

Bu araştırmada, OSB'li çocuklarda video model kullanılarak nesnel taklit becerilerinin etkililiği incelenmiştir. Gelecekteki araştırmalarda ise farklı taklit becerileri üzerinde video model yöntemiyle çalışmalar yapılması tavsiye edilebilir. OSB'li çocuklara sosyal becerilerin kazandırılması amacıyla video model yöntemi kullanılabilir ve bu alanda araştırmalar yapılabilir. Bu araştırma ve benzer çalışmalardan elde edilen sonuçlar rapor haline getirilerek, dijital yöntemlerin Milli Eğitim sisteminde daha yaygın bir şekilde kullanılmasının önü açılabilir. Ayrıca, dijital öğretim modüllerinin müfredat içeriklerine dahil edilmesi sağlanabilir. Alanında uzman kişilere video model ve dijital teknolojilerin kullanımı konusunda hizmet içi eğitimler düzenlenebilir. Bu doğrultuda, özel gereksinimli çocukların eğitim aldığı okullarda dijital teknolojilerin kullanımının teşvik edilmesi ve yaygınlaştırılması sağlanabilir. Ailelere yönelik eğitim programları düzenlenerek, dijital teknolojilerle öğretilen video modelle öğretim yöntemi öğretilerek eğitimde kullanımının artırılması sağlanabilir ve böylece aileler bu yöntemi gündelik hayatlarında da kullanabilir. Bu yöntemin diğer kuruluşlar tarafınca mevcut sisteme entegre edilmesi sağlanabilir. Örneğin ilk kez tanı alan veya risk grubunda olan çocuk ve ailelerine yönelik izlenilmesi gereken yol ve öğretilmesi gereken temel beceriler çocuğun gelişimine uygun öğretim videoları aile ile temasa geçen ilgili Sağlık Kuruluşları tarafından ailelere sunulabilir.

KAYNAKLAR

- Acar, Ç., (2015). Otizmli Çocuklara Sosyal Becerilerin Öğretiminde Anneler Tarafından Hazırlanarak Sunulan Sosyal Öykü ve Video Modelle Öğretim Uygulamalarının Karşılaştırılması (Doktora Tezi). T.C. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Akın Bülbül, I., (2019). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Gelişimsel Geriliği Olan ve Tipik Gelişim Gösteren Çocukların Taklit Görevleri Sırasındaki Görsel Dikkatlerinin Karşılaştırılarak İncelenmesi (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Alberto, A. P.; Troutman, C. A., (1990). Applied Behavior Analysis For Teachers, USA: Mcmillan Publishing Company.
- American Journal of Speech-Language Pathology, 2019, 1-17.
- American Psychiatric Association (2013). Diagnostic And Statistical Manual Of Mental.
- Atherton, G., Cross, L. (2021). The Use Of Analog And Digital Games For Autism Interventions. Front. Psychol., Sec. Developmental Psychology. PMID: PMC8384560.
- Bandura, A. (1977). Social Learning Theory. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Barton ML, Chen J. "Autism Spectrum Disorder". Ed: Charles H, Zeanah Jr. Handbook of Infant Mental Health, 2018.
- Bayrakçı, M. (2007). Sosyal Öğrenme Kuramı ve Eğitimde Uygulanması. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (14), 198-210.
- Besler, F. (2015). Anneler Tarafından Sunulan Video Modelle Öğretimin OSB Olan Çocuklara Oyun Becerisi Öğretmedeki Etkililiği. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Billier MF, Johnson CJ. "Social-Cognitive and Speech Sound Production Abilities of Minimally Verbal Children With Autism Spectrum Disorders"
- Birkan, B., (2013). Otizm ve Uygulamalı Davranış Analizi: Toplum Temelli Uygulamalar. İstanbul.
- Bondy, A., Frost, L. (2001). A Picture's Worth. PECS And Other Visual Communication Strategies In Autism. Bethesda: Woodbine House.
- Bozkurt, S. S., (2011). Otizmli Çocuklara Rol Oyun Becerilerinin Öğretiminde Akran ve Yetişkin Modelin Kullanıldığı Video Modelin Etkililiği Verimliliği (Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Charlop-Christy, M. H., Le, L., ve Freeman, K. A. (2000). A Comparison Of Video Modeling With In Vivo Modeling For Teaching Children With Autism. Journal Of Autism And Developmental Disorders, 30(6), 537-552.
- Charlop, M. H., Milstein, J. P. (1989). Teaching Autistic Children Conversational Speech Using Video Modeling. Journal Of Applied Behavior Analysis, 22, 275– 285.
- Cohen DJ, Volkmar FR. Handbook of autism and pervasive developmental disorders, 2nd ed., NJ, US: John Wiley & Sons Inc. Hoboken, 1997.

- Çattık, M. (2016). Effectiveness Of Graduated Gui' Dance Presented With Smart Board In Small Group Instruction To Teach Digital Play And Observational Learning Skills To Children With Autism Spectrum Disorders. Anadolu University, Eskişehir.
- Çetin, M. E., ve Ulugöl, F. (2017). Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylere Ebru Yapma Becerisinin Öğretiminde Video Modelle Öğretimin Etkililiği. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, (35), 234-251.
- Çınar, E. (2022). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Hayali Oyun Becerilerinin Öğretiminde Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Hayali Oyun Becerilerinin Öğretiminde Video Modelle Öğretim Yönteminin Etkililiği (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Çiftçi, D., (2021).0-6 Yaş Otizmlı Çocuğu Olan Annelerde Bağlanma, Savunma Mekanizmaları, Aleksitimi ile Suçluluk ve Utanç Duyguları Arasındaki İlişki (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi. İstanbul.
- Dargut-Güler, T. (2019). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Bilişsel ve Sosyal Becerilerinin Geliştirilmesinde Mobil Sosyal Öykü Haritaları Kullanımı. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Darıca, N., Otistik Çocukların Eğitiminde Aile El Kitabı.249-274. T.C. MEB. Özel Eğitim R. Kitapları.
- Delano, M. E. (2007). Improving Written Language Performance Of Adolescents With Asperger Syndrome. Journal Of Applied Behavior Analysis, 40, 345-351.
- Diner-Evren, H. (2021). OSB Olan Çocukların Nesneli Eylemleri Taklit Etme Düzeyleri Üzerinde Baba Aracılı Video ile Model Olma Öğretiminin Etkililiği (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Erbaş, D. (2012). Güvenirlik. E. Tekin-İftar (Ed.), Eğitim ve Davranış Bilimlerinde Tek-Denekli Araştırmalar İçinde (Ss. 109-132). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Ergin, G. (2017). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Hayali Oyun Davranışlarının Çeşitlendirilmesinde İpucunun Giderek Arttırılmasıyla Öğretimin Etkililiği (Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Eriş E. İ., (2021). OSB Tanısı Almış Çocuklarda Oyun Oynama Becerisinin Kazandırılmasında Video Modelle Öğretimin Etkililiği (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Friedman, N., Sadhu, J., Jellinek, M. (2012). DSM-5: Implications For Pediatric Mental Health Care. Journal Of Developmental & Behavioral Pediatrics, 33(2), 163-178.
- Frost, J., Wortham, S., Reifel, S. (2001). Play İn Child Development. Columbus: Prentice. Hall-Merrill.
- Gökçe, S., (2023). OSB Olan Çocuklara Sosyal Tepki Davranışlarının Öğretiminde Video Model ve Animasyon Modelin Etkililiklerinin ve Verimliliklerinin Karşılaştırılması (Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Gul, S. O., Vuran, S. (2010). An Analysis Of Studies Conducted Video Modeling İn Teaching Social Skills. Educational Sciences: Theory & Practice .249-274.
- Gülsöz, T, (2014). Yüksek Fonksiyonlu Otizm Özelliği Gösteren Öğrencilere Soğuk İçecek Hazırlama ve Sunma Becerisinin Video Model ile Öğretimin Etkililiği (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Gültekin, U., (2023). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Siber Zorbalıkla Baş Etme Becerilerinin Öğretiminde Videoyla Model Olmanın Etkililiği (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

- Gürses, İ. (2023). Tipik Gelişen ve Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Taklit Değerlendirme Aracının Güvenirlik Çalışması, Ankara.
- Güven ve Tobaş., (2014). Erken Dil Gelişimi Testi- Üçüncü Versiyonu'nun (Test Of Early Language Development-Third Edition) Türkçe'ye Uyarlama, Geçerlik ve Güvenirlik Ön Çalışması. International Journal of Early Childhood Special Education (INT-JECSE), 6(2), 151-176.
- Ingersoll, B. (2007). Teaching Imitation To Children With Autism: A Focus On Social Reciprocity. The Journal Of Speech And Language Pathology, Applied Behavior Analysis 2(3) DOI:10.1037/H0100224.
- Ingersoll, B. (2007). Teaching Imitation to Children with Autism: A Focus on Social Reciprocity. The Journal of Speech and Language Pathology, Applied Behavior Analysis 2(3) DOI:10.1037/h0100224.
- Ingersoll, B. (2007). The Effect Of Context On İmitation Skills İn Children With Autism. Research İn Autism Spectrum Disorders 2, Ss. 332–340.
- Jhangiani, P. R., Chiang, I. C. A., Price, P. C. (2015). Research Methods In Psychology- 2nd Canadian Edition. Thousand Oaks.
- Kanner, L. (1943). Autistic disturbances of affective contact. Nervous Child 2:217- 250.
- Kaptan, S., (2018). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Video Modelle Öğretim Yöntemiyle Sosyodramatik Oyun Öğretimi (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Kaya, G., (2021). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Yabancı Kişilerden Korunma Becerisinin Kazandırılmasında Uzaktan Eğitim Yoluyla Sunulan Video Modelle Öğretiminin Etkililiği (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Kayılı ve Akış., G. (2022). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Gelişim Özellikleri. G. Kayılı (Ed.), Erken Çocuklukta Otizm Spektrum Bozukluğu İçinde (S. 59- 76). Ankara: Eğiten Kitap.
- Kayılı, G. (Ed.), Erken Çocuklukta Otizm Spektrum Bozukluğu (S. 59- 76). Ankara: Eğiten Kitap.
- Keskin, Ş., (2023). Dijital Ortamda Sunulan Model Aracılığıyla Taklit Becerilerinin Öğretiminin Osb'li Çocuklarda Etkililiğinin İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Biruni Üniversitesi. İstanbul.
- Kırcaali-İftar, G. (2015). Eğitim Dizisi: Otizm Spektrum Bozukluğu (Güncelleştirilmiş İkinci Baskı). İstanbul: Daktylos Yayınevi.
- Kırcaali-İftar, G. (2015). Otizm Spektrum Bozukluğu. İstanbul: Daktylos Yayınevi.
- Kırcaali-İftar, G., TEKİN, E., (2001), Özel Eğitimde Yanlıssız Öğretim Yöntemleri, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kızılkaya, R., (2024). Ebeveyn Aracılı Video Model Olma Öğretim Yönteminin OSB'li Küçük Çocukların Diş Fırçalama Becerisi Öğretimi Üzerine Etkisi (Yüksek Lisans Tezi). Düzce Üniversitesi, Düzce.
- Kleeberger, V., Miranda, P. (2008). Teaching Generalized Imitation Skills To A Preschooler With Autism Using Video Modeling. Journal Of Positive Behavior Interventions. Journal of Positive Behavior Interventions, 12(2), 116–127.
- Koegel, L. K., Koegel, R. L., Hurley, C., Frea, W. D. (1992). "Improving Social Skills And Disruptive Behavior İn Children With Autism Through Self- Management," Journal Of Applied Behavior Analysis, Vol. 25, No. 2, Ss. 341– 353.

- Kurnaz, E. (2016). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Video Oyunu Oynama Becerisinin Öğretiminde Video İle Kendine Model Olmanın Etkililiğinin Belirlenmesi (Master's Thesis, Anadolu Üniversitesi). Eskişehir.
- Kurt, O. Ve Subaşı Yurtçu A. B., (2017), Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik Kapsamlı Uygulamalar. Sakarya Universty Journal of Education, 7(1), 155-182. Sakarya.
- Kurtoğlu, S., Tekinarslan, E., ve Tekinarslan, İ. Ç. (2017). Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylere Bankamatikten Para Çekme Becerisinin Öğretiminde Bilgisayar Destekli Video Öğretiminin Etkililiği. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 18(02), 185-208.
- Lai, M. C., Lombardo, M. V., Chakrabarti, B., Baron-Cohen, S. (2013). Subgrouping The Autism "Spectrum": Reflections On DSM-5. Plos Biol 11(4): E1001544.
- Leblanc L, Richardson W, Burns KA. "Autism spectrum disorder and the inclusive classroom: Effective training to enhance knowledge of ASD and evidence-based practice", Teacher Education and Special Education, 2009, 32 (2): 166–179.
- Litras, C., Moore, D. W., Anderson, A. (2010). Using Video Self-Modelled Social Stories To Teach Social Skills To A Young Child With Autism. Autism Research And Treatment. Volume 2010 |Article ID 834979.
- M.E.B. Otistik Çocuklar Eğitim Programı, (2000), Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Mcdowell, L. S. (2015). Video Modeling For Teaching Imitation To Young Children With Autism: A Treatment Comparison And Analysis Of Potential Predictors Of Success. FIU Electronic Theses And Dissertations. 2178.
- Meltzoff An ve Moore Mk (1992). Early İmitation Within A Functional Framework: The İmportance Of Person İdentity, Movement, And Development. Infant Behavior &Development, 15(1), 479-505.
- Nadel, J. (2002). Imitation And İmitation Recognition: Functional Use İn Preverbal İnfants And Nonverbal Children With Autism. In The Imitative Mind: Development, Evolution, And Brain Bases, Ed. AN Meltzoff, W Prinz, KW Fischer, G Hatano, Pp. 42–62. London: Cambridge Univ. Press.
- Nikopoulos, C. K., ve Keenan, M. (2003). Promoting Social İnitiation İn Children With Autism Using Video Modeling. Behavioral Interventions: Theory & Practice İn Residential & Community-Based Clinical Programs, 18(2), 87-108.
- Olçay-Gül, S., Vuran, S. (2010). Sosyal Becerilerin Öğretiminde Video Model Yöntemiyle Yürütülen Araştırmaların Analizi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 217-274.
- Ökcün-Akçamuş, M. Ç. (2018). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Taklit, Oyun, Jestler İle Sözcük Dağarcığının İlişkisi. Kastamonu Eğitim Dergisi, 26(3), 673-684.
- Öncül, N., (2015). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Sembolik Oyunların Küçük Grupla Öğretiminde Canlı Modelle ve Video Modelle Öğretimin Karşılaştırılması (Doktora Tezi). T.C. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Pehlivanürk, B., (2004). Otistik Bozukluğu Olan Çocuklarda Bağlanma. Türk Psikiyatri Dergisi, 15(1), 56-63.
- Pektaş Karabekir, E., (2016). Akıllı Tahta Aracılığıyla Sunulan Video Modelle Öğretimin Otizmli Çocuklara Sosyal Tepki Davranışlarının Öğretimindeki Etkililiği (Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

- Pennazio, V. (2017). Social Robotics To Help Children With Autism In Their Interactions Through Imitation. REM- Research On Education And Media. Vol. 9, N. 1, ISSN: 2037-0830 – DOI: 10.1515/Rem-2017-0003.
- Rakap S. “Türkiye’de Otizm Spektrum Bozukluğu ve Özel Eğitim”, Tohum Türkiye Otizm Raporu, 2017.
- Rogers, S., Ozonoff, S., ve Maslin-Cole, C. (1993). A Comparative Study Of Attachment Behavior In Young Children With Persavise Developmental Disorders. J Am Acad Child Adolesc Psychiatry, 1274-1282.
- Rumky, R. A. (2022). Enhance Social Communication And Interaction Skills Of ASD Children With Social Robot. University Of South-Eastern Norway USN School Of Business Faculty Of Economics, Marketing And Law.
- Sherer, M., Pierce, K. L., Paredes, S., Kisacky, K. L., Ingersoll, B., Schreibman, L. (2001). Enhancing Conversational Skills In Children With Autism Via Video Technology. Which Is Better, ‘Self’ Or ‘Other’ As A Model? Behavior Modification, 25(1), 140–158.
- Sipl, A. (2020). What is the Imitation Method of Teaching? Applied Behavior Analysis. Erişim Tarihi: 17.01.2023.
- Sruthi, M., (2021). What Are The 5 Different Types Of Autism Med. Rev: Allarakha.
- Stone, W. L., Ousley, O. Y., & Littleford, C. D. (1997). Motor imitation in young children with autism: What’s the object? Journal of Abnormal Child Psychology, 25(6), 475-485.
- Sucuoğlu, B., (2005). Otizm ve Otistik Bozukluğu Olan Çocuklar, (Edit.: Ayşegül Ataman) Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Şengül, Y., (2018). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Nesneli Oyun ve Taklit Becerilerinin Alıcı ve İfade Edici Dil Sözcük Dağarcığı ile İlişkisi (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Tager-Flasberg, H. (1999). A Psychological approach to understand the social and language impairments in autism. International Review of Psychiatry, 11(4), 325- 334.
- Tager-Flusberg, H., Joseph, R., Folstein, S. (2001). Current Directions In Research On Autism. Mental Retardation And Developmental Disabilities Research Reviews 7: 21–29.
- Tarbox, J., Dixon, D. R., Sturmey, P., Ve Matson, J. L. (2014). Handbook Of Early Intervention For Autism Spectrum Disorders: Research, Policy, And Practice. London: Springer Science ve Business Media.
- Taylor, B. A., Levin, L., Jasper, S. (1999). Increasing Play-Related Statements In Children With Autism Toward Their Siblings: Effects Of Video Modeling. Journal Of Developmental And Physical Disabilities, 11, 253–264.
- Tekin-İftar, E., ve Değirmenci, H. D. (2012). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Öğretimi. In E. Tekin-İftar (Ed.), Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklar ve Eğitimleri (S.267-321). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Tekin, E., (2000), Zihin Özürlü Çocuklara Kardeşleri Aracılığıyla Sunulan Dört Saniye Sabit Bekleme Süreli Öğretimin ve Eşzamanlı İpucuyla Öğretimin Etkililiklerinin ve Verimliliklerinin Karşılaştırılması, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Terzioğlu, I., (2017). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrenciye Tablet Bilgisayar ile Sunulan Video Modelle Öğretimin Sosyal Becerilerin Kazandırılmasındaki Etkililiği (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

- Tissot, C., Evans, R. (2003). Visual Teaching Strategies For Children With Autism. *Early Child Development And Care*, 173(4), 425–433.
- Töret, G., (2016). Karşılıklı Taklit Eğitiminin Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Taklit Becerileri Üzerinde Etkililiğinin Belirlenmesi (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Töret, G., Özmen, E. R. (2014). Erken Çocukluk Döneminde Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Taklit Becerileri. *Ankara University Faculty Of Educational Sciences Journal Of Special Education*. Volume 15. Issue 03, 51- 68.
- Tunçel, E., (2017). Nesne Göstererek Ortak Dikkat Başlatmanın Otizmlı Çocuklara Öğretiminde Video Modelle Öğretimin Etkililiği (Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Turan, F., ve Ökçün-Akçamuş, M. Ç. (2013). Otistik Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Taklit Becerileri ve Taklidin Alıcı-İfade Edici Dil Gelişimi ile İlişkilerinin İncelenmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 24(2), 111-116.
- Türkeşan M. (2023). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Adı Söylenen Eylemi Bir Görsel Üzerinde Gösterme Becerisinin Öğretiminde Ayrık Denemelerle Öğretimin Etkililiği (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Varol, N., (1996), Beceri Öğretim Materyali Geliştirme ve Beceri Öğretiminde İpuçlarının Kullanımı, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü.
- Varol, N., (2004), Öz Bakım Becerilerinin Öğretimi, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Vural Kayaalp, İ., (2000), Otizm ve İletişim Problemi Olan Çocukların Eğitimi, İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Warreyn P ve Roeyers H (2014). See What I See, Do As I Do: Promoting Joint Attention And İmitation İn Preschoolers With Autism Spectrum Disorder. *Autism*, 18(6), 658-671.
- Wert, B. Y., ve Neisworth, J. T. (2003). Effects Of Video Self-Modeling On Spontaneous Requesting İn Children With Autism. *Journal Of Positive Behavior Interventions*, 5(1), 30-34.
- Williams, J. H. G., Whiten, A., Singh, T. (2004). A Systematic Review Of Action İmitation İn Autistic Spectrum Disorder. *Journal Of Autism & Developmental Disorders*, 34, 285-299.
- Yavuz, A. A., (2017). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Üst Geçit Kullanarak Karşıdan Karşıya Geçme Becerisinin Öğretiminde Videoyla Model Olmanın Etkililiği (Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Yavuz, M., (2018). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Ev İçi Becerilerin Öğretiminde Videoyla Model Olma ile Videoyla İpucu Yöntemlerinin Etkililiğinin ve Verimliliğinin Karşılaştırılması (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Ek 4. Ebeveyn Onam Formu

ÇALIŞMANIN ADI: Video Modelle Öğretim Yöntemi İle Taklit Becerilerinin Öğretiminin 4-5 Yaş Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Etkililiğinin İncelenmesi

Aşağıda bilgileri yer almakta olan bir araştırma çalışmasına katılmanız istenmektedir. Çalışmaya katılıp katılmama kararı tamamen size aittir. Katılmak isteyip istemediğinize karar vermeden önce araştırmanın neden yapıldığını, bilgilerinizin nasıl kullanılacağını, çalışmanın neleri içerdiğini, olası yararları ve risklerini ya da rahatsızlık verebilecek yönlerini anlamanız önemlidir. Lütfen aşağıdaki bilgileri dikkatlice okumak için zaman ayırınız. Eğer çalışmaya katılma kararı verirseniz, **Çalışmaya Katılma Onayı** Formu'nu imzalayınız. Çalışmadan herhangi bir zamanda ayrılmakta özgürsünüz. Çalışmaya katıldığınız için size herhangi bir ödeme yapılmayacak ya da sizden herhangi bir maddi katkı/malzeme katkısı istenmeyecektir.

ÇALIŞMANIN KONUSU VE AMACI : Bu araştırmanın amacı; video modelle öğretim yöntemi ile taklit becerilerinin öğretiminin Otizm Spektrum Bozukluğu olan çocuklarda etkililiğinin incelenmesidir.

ÇALIŞMAYA KATILMAMIN OLASI YARARLARI NELERDİR?

Bu çalışma 4-5 yaş OSB tanısı olan çocuklarda video modelli öğretim yöntemi kullanılarak taklit becerilerinin öğrenilmesinde kolaylık sağlanacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda öğrenmiş olduğu bu becerileri gündelik hayatında yaygınlaştırılması amaçlanmaktadır.

KİŞİSEL BİLGİLERİM NASIL KULLANILACAK?

KVKK kapsamında araştırmacı ve üniversite dışında paylaşılmayacaktır.

SORU VE PROBLEMLER İÇİN BAŞVURULACAK KİŞİLER :

1. Asuman Kambur

Çalışmaya Katılma Onayı

Yukarıdaki bilgileri ilgili araştırmacı ile ayrıntılı olarak tartıştım ve kendisi bütün sorularımı cevapladı. Bu bilgilendirilmiş olur belgesini okudum ve anladım. Bu araştırmaya katılmayı kabul ediyorum ve bu onay belgesini kendi hür irademle imzalıyorum. Bu onay, ilgili hiçbir kanun ve yönetmeliği geçersiz kılmaz. Araştırmacı, saklamam için bu belgenin bir kopyasını çalışma sırasında dikkat edeceğim noktaları da içerecek şekilde bana teslim etmiştir.

Gönüllü Adı Soyadı:		Tarih ve İmza:
---------------------	--	----------------

Araştırmacı Adı Soyadı:		Tarih ve İmza:
-------------------------	--	----------------

Ek 6. Taklit Becerisi Değerlendirme Formu

Taklit Becerileri Değerlendirme Arac

Öğrencinin Adı-Soyadı:

Tarih:

NESNESİZ MOTOR TAKLİT BECERİLER	Yerine getirdi (+)	Yerine getirmedi (-)
Göbeğine dokunma		
Başına dokunma		
Burnuna dokunma		
Alkış yapma		
Kulaklarını tutma		
Dizine dokunma		
Ayaklarına dokunma		
İşaret parmağı ile avuç içine dokunma		
El sallama		
Öpücük atma		
Kollarını bağlama		
Parmak kaldırma		
Başını öne sallama		
Başını yana sallama		
Ayağa kalkma		
İki eliyle başını tutma		
Çömelme		
Zıplama		
Ayaklarını yere vurma		
Dönme		
Kollarını öne uzatma		
Kollarını iki yana açma		
Kollarını havaya kaldırma		
Ellerini bele koyma		
İşaret parmağı ile burnuna dokunurken bir elini dizine vurma		
Bir elinin işaret parmağını kaldırırken diğer elini dizine vurma		
Bir elini başına vurup diğer elini göbeğine vurma		
NESNELİ MOTOR TAKLİT BECERİLER	Yerine getirdi (+)	Yerine getirmedi (-)
Marakas sallama		
Arabayı masa üzerinde iter		
Bardaktan su içermiş gibi yapma		
Bardağı ters çevirme		

Kutuya küp atma		
Lego takma		
İpe boncuk dizme		
Kâğıt yırtma		
Kâğıt kesme		
Çöp atma		
Hamur kesme		
Hamur yuvarlama		
Kaşığı ağızına götürme		
Davula vurma		
Bardakları iç içe koyma		
Şapka giyme		
Saçlarını tarama		
Sandalye düzeltme		
Peçeteyle masa silme		
Peçeteyle burnunu silme		
Oyuncak telefonu kulağına götürme		
Islak medille ayakkabı silme		
Oyuncak meyveyi oyuncak bıçakla kesme Oyuncak köpeği masa üzerinde gezdirme		
Ses çıkaran oyuncuğun düğmesine basıp ses çıkartma		
Oyuncak tencere kapağını açma		
Bayrak sallama		

Ek 8. Tablette Ekranaya Yansıyan Görüntüyü İzleme Veri Formu

Yönergeler	Tepki +/-			
	1 sn.	2 sn.	3 sn.	4 sn.
Tablete bakar.				
Etkinlikle Meşgul Olma Yüzdesi: Sözel ipucuyla birlikte ekrana bakıyorsa.				
Doğru Tepkilerin Sayısı:				
Doğru Tepkileri Yüzdesi:				

Ek 9. Veri Kayıt Formu

BECERİ ANALİZİ VERİ KAYIT FORMU

Öğretmen:
Öğrenci:
Yönergeler:

Tarih:

Oturum Sayısı:
Hedef

HALKALARI YERİNE TAKMA BECERİ ANALİZ FORMU										
BECERİ BASAMAKLARI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1-Birinci halkayı takar										
2-İkinci halkayı takar										
3-Üçüncü halkayı takar										
4-Dördüncü halkayı takar										
5-Beşinci halkayı takar										
Bağımsız Gerçekleşen Basamak Sayısı:										
Bağımsız Gerçekleşen Basamak Yüzdesi:										
Açıklamalar/Notlar:										

Ek 10. Gözlemciler Arası Güvenirlik Formu

BECERİ ANALİZİ VERİ KAYIT FORMU

Öğretmen:
Öğrenci:
Yönergeler:

Tarih:

Oturum Sayısı:
Hedef

HALKALARI YERİNE TAKMA BECERİ ANALİZ FORMU										
BECERİ BASAMAKLARI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1-Birinci halkayı takar										
2-İkinci halkayı takar										
3-Üçüncü halkayı takar										
4-Dördüncü halkayı takar										
5-Beşinci halkayı takar										
Bağımsız Gerçekleşen Basamak Sayısı:										
Bağımsız Gerçekleşen Basamak Yüzdesi:										
Açıklamalar/Notlar:										

Ek 11. Uygulama Güvenirlik Formu

Öğrenci Adı-Soyadı:						
Uygulamacı Adı-Soyadı:						
Gözlemcinin Adı-Soyadı:						
Denemeler	1	2	3	4	5	6
1. Öğretim için gerekli araç-gereçin hazırlanması						
2. Ortam düzenlenmesi						
3. Pekiştireçlerin hazırlanması						
4. Öğrencinin dikkatinin çekilmesi						
5. Yönergenin açık ve anlaşılır verilmesi						
6. Yönergeden sonra yanıt aralığı süresince bekleme						
7. Öğrencinin doğru tepkilerinin ödüllendirilmesi, yanlış tepkilerinin düzeltililerek prova ettirilmesi						
8. Öğrencinin katılımının pekiştirilmesi						

Yerine getirdi (+); Yerine getirmedi (-)

Ek 12. Araştırmaya Katılan Ailelerin Görüşlerini Tespit Etmek Amacıyla Oluşturulan Sosyal Geçerlik Formu

1) Çocuğunuzun bu araştırmada geliştireceği taklit becerisini önemli buluyor musunuz?

Evet () Hayır () Kararsızım ()

2) Çocuğunuzla daha önce taklit becerileri üzerine bir çalışma yapıldı mı?

Evet () Hayır () Kararsızım ()

3) Çocuğunuza dijital model kullanılarak öğretilen taklit becerisi sürecinden memnun kaldınız mı?

Evet () Hayır () Kararsızım ()

4) Çocuğunuzun taklit becerilerinde uygulama sonrasında bir gelişme gözlemlediniz mi?

Evet () Hayır () Kararsızım ()

5) Çocuğunuzun kazandığı taklit becerilerini farklı ortamlarda sergilediğini fark ettiniz mi?

Evet () Hayır () Kararsızım ()

6) Taklit becerisi öğretiminde bilgisayar kullanımını çocuğunuz için uygun görüyor musunuz?

Evet () Hayır () Kararsızım ()